

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет агротехнологій та природокористування
Кафедра екології та ботаніки

До захисту
Допускається
Завідувач кафедри
Екології та ботаніки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим рівнем вищої освіти
на тему:

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА
ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОКОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ
КОМПЛЕКСІВ РЛП «СЕЙМСЬКИЙ»**

Виконав:

(підпис)

Група:

Гончаренко А.П.
(Прізвище, ініціали)
ЕКО 2301м

Науковий керівник:

(підпис)

Скляр В.Г.
(Прізвище, ініціали)

Суми – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет агротехнологій та природокористування

Кафедра екології та ботаніки

Освітній ступінь – «Магістр»

Спеціальність – 101 “Екологія”

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Зав. кафедрою _____ Скляр В.Г.
“5 “ 09 2023 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студентів

Гончаренко Артем Павлович

1. **Тема роботи** АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОКОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ РЛП «СЕЙМСЬКИЙ»
2. Затверджено наказом по університету від “___” _____ 20__ р. №___
3. **Термін здачі** студентом закінченої роботи на кафедрі _____ 2024 р.
4. **Вихідні дані до роботи:** літературні дані про РЛП «Сеймський»; нормативно-правові акти, які регламентують природоохоронну діяльність в Україні; результати власних досліджень та оцінки щодо здійснення екоконтролю природних комплексів в РЛП «Сеймський».
5. **Перелік завдань, які будуть виконуватися в роботі:** аналіз законодавчо-нормативної бази; оцінка біологічного та ландшафтного різноманіття РЛП «Сеймський»; аналіз існуючих методів екологічного контролю; дослідження динаміки адміністративних правопорушень; розробка рекомендацій щодо забезпечення охорони та здійснення екоконтролю.

Керівник дипломної роботи _____ Скляр В. Г.

Завдання прийняв до виконання _____ Гончаренко А.П.

Дата отримання завдання «5» вересня 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Гончаренко А.П. «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОКОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ РЛП «СЕЙМСЬКИЙ». Кваліфікаційна робота освітнього рівня – магістр, на правах рукопису. Спеціальність - 101 Екологія. Сумський національний аграрний університет. Суми, 2024.

Кваліфікаційна робота викладена на 81 сторінках комп'ютерного тексту, містить 25 рисунків та 2 таблиці. Вона складається із вступу, 4 розділів, висновків і пропозицій, списку літератури, що включає 52 найменувань та 5 додатків.

Метою роботи було визначено: дослідження забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних комплексів РЛП «СЕЙМСЬКИЙ».

Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» має значну екологічну цінність завдяки своєму біологічному різноманіттю, багатій флорі та фауні. Розташування парку та його природні особливості роблять його важливим осередком збереження водних і наземних екосистем. Охорона цієї території є важливою не лише для регіону, але й для екологічної стабільності всієї України.

Загальний аналіз даних щодо правопорушень у сфері охорони водних біоресурсів та боротьби з браконьєрством у межах РЛП «Сеймський» вказує на зниження загальної кількості правопорушень. З'ясовано, що наразі серед них найбільшу частку складають порушення, що підпадають під дію статті 88-1 «Адміністративного кодексу України» (порушення правил придбання, збуту чи утримання об'єктів тваринного або рослинного світу). Отже, незважаючи на позитивні тенденції, проблема браконьєрства та адміністративних правопорушень РЛП «Сеймський» залишається актуальною.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, природоохоронна діяльність, екологічні правопорушення, вилов риби.

ABSTRACT

Goncharenko A.P. "TOPICAL ISSUES OF ENSURING THE PROTECTION AND IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL CONTROL OF NATURAL COMPLEXES OF THE SEIMSKY RLP". Diploma work of the educational level - master degree, in the form of a manuscript. Specialty - 101 Ecology. Sumy National Agrarian University. Sumy, 2024.

The thesis is presented on 81 pages of computer text, 25 figures and 2 tables. It consists of an introduction, 4 chapters, conclusions and suggestions, a bibliography including 52 titles and 5 appendices.

The purpose of the work was to study the protection and implementation of ecological control of the natural complexes of the Seymsky RLP.

Regional landscape park "Sejmskyi" has significant ecological value due to its biological diversity, rich flora and fauna. The location of the park and its natural features make it an important center for the preservation of aquatic and terrestrial ecosystems. The protection of this territory is important not only for the region, but also for the ecological stability of Ukraine as a whole.

A general analysis of data on offenses in the field of protection of aquatic biological resources and the fight against poaching within the boundaries of the "Seymskyi" RLP indicates a decrease in the total number of offenses. It was found that currently the largest share of them are violations that fall under Article 88-1 of the "Administrative Code of Ukraine" (violation of the rules of acquisition, sale or maintenance of objects of animal or plant life). Therefore, despite the positive trends, the problem of poaching and administrative offenses of the "Seymskyi" RLP remains relevant.

Keywords: nature reserve fund, environmental protection activities, environmental offenses, fishing.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА МЕРЕЖА, ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ.....	10
1.1. Законодавчо-нормативна база управління природоохоронними територіями.....	10
1.2. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду.....	14
1.3. Природні ландшафтні парки як окрема територія і об'єкт природно-заповідного фонду України.....	17
РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	21
2.1. Геологічна та геоморфологічна будова РЛП «Сеймський».....	21
2.2. Рослинний і тваринний світ РЛП «Сеймський».....	21
2.3. Природно-заповідна мережа РЛП «Сеймський».....	29
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	31
РОЗДІЛ 4. СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОКОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ РЛП «СЕЙМСЬКИЙ».....	33
4.1. Загальна характеристика функціонування РЛП «Сеймський».....	33
4.2. Дослідження вимог щодо забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних комплексів РЛП «Сеймський».....	36
4.3. Дослідження динаміки виникнення адміністративних правопорушень при вилові риби.....	42
4.4. Рекомендації щодо забезпечення охорони та здійснення екологічного контролю природних комплексів РЛП «Сеймський».....	51
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток природно-заповідного фонду (ПЗФ) і розробка наукових основ збалансованого природокористування сьогодні виступають важливими пріоритетами у формуванні державної системи управління навколишнім середовищем [1, 2]. Ці заходи реалізуються в рамках національної програми розвитку заповідної справи та створення національної екологічної мережі [3]. Вироблення правових основ для використання, збереження та охорони територій і об'єктів ПЗФ є надзвичайно актуальним завданням, корені якого сягають ще часів звичаєвого права. Основою для реалізації такої політики є нормативно-правова база, яка включає низку правових інструментів: закони, постанови, розпорядження та інші нормативні акти.

На формування та розвиток цього законодавства впливають національні пріоритети в охороні довкілля, складна екологічна ситуація та екологічні ризики, а також міжнародне співробітництво України у сфері захисту довкілля, зокрема, через участь у провідних міжнародних природоохоронних конвенціях [4]. Території та об'єкти ПЗФ охороняються як національне надбання, оскільки є унікальними та незамінними. Їх втрата або руйнування можуть негативно вплинути на науковий та суспільний розвиток. Тому для ПЗФ встановлені спеціальні режими охорони і відтворення, що робить його невід'ємною частиною глобальної системи природних територій та об'єктів, які знаходяться під особливою охороною.

Державне регулювання та правове забезпечення у сфері збереження природного капіталу здійснюється Верховною Радою України (зокрема, Комітетом з питань екології та раціонального природокористування) та Кабінетом Міністрів України (через Департамент екології, ядерної безпеки та природокористування й інші підрозділи). Збереження природного капіталу є

одним із ключових питань національної екологічної політики, що знаходиться під опікою Верховної Ради України.

В останні десятиріччя в Україні активно створюються регіональні ландшафтні парки (РЛП) є об'єктами категорії V (охорона ландшафтів і видів) за класифікацією МСОП. Регіональні ландшафтні парки – це природоохоронні та рекреаційні об'єкти місцевого або регіонального значення [1]. Її діяльність може бути організована з вилученням або без вилучення у власників або користувачів землі, води чи інших природних об'єктів. Ця діяльність здійснюється в порядку, встановленому законодавством України, але виникають численні правопорушення щодо забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних комплексів, тому дослідження стану забезпечення охорони природних об'єктів РЛП «Сеймський» є актуальною науковою задачею.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою кваліфікаційної роботи виконувались у рамках здійснення науково-дослідної роботи кафедри екології та ботаніки за темою: «Інвентаризація біорізноманіття та комплексний популяційний аналіз рослинного покриву Північно-Східної України» (номер держреєстрації 0121U113245).

Мета роботи: аналіз стану забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних об'єктів РЛП «Сеймський».

Завдання:

1. Аналіз законодавчо-нормативної бази: дослідити нормативно-правові акти, що регулюють управління природоохоронними територіями в Україні, особливо в контексті природно-заповідного фонду та національної екологічної мережі.

2. Класифікація територій природно-заповідного фонду: провести порівняльний аналіз різних типів природоохоронних територій (національні природні парки, заповідники, ландшафтні парки) з метою визначення їх значення для збереження біорізноманіття.

3. Оцінка біологічного та ландшафтного різноманіття РЛП «Сеймський»: дослідити геологічну, геоморфологічну структуру, а також флору і фауну РЛП «Сеймський» з метою оцінки його ролі в національній екологічній мережі України.

4. Аналіз існуючих методів екологічного контролю: оцінити методи, що використовуються для екологічного контролю та охорони природних комплексів у РЛП «Сеймський», включаючи заходи для запобігання браконьєрству.

5. Дослідження динаміки адміністративних правопорушень: проаналізувати статистику порушень, пов'язаних з незаконним виловом риби, на території РЛП «Сеймський» за останні роки, виявити тенденції та чинники, що впливають на рівень правопорушень.

6. Розробка рекомендацій щодо охорони та екоконтролю: на основі проведеного аналізу, розробити рекомендації щодо підвищення ефективності охорони природних комплексів і посилення екологічного контролю на території РЛП «Сеймський».

Об'єкт дослідження: природоохоронна діяльності в установах природно-заповідного фонду України.

Предмет дослідження: природоохоронна діяльність в РЛП «Сеймський».

Методи досліджень: аналіз нормативно-правових актів діяльності регіональних ландшафтних парків як об'єктів ПЗФ, зокрема РЛП «Сеймський», порівняння, статистика.

Особистий внесок здобувача: у результаті проведених досліджень вперше комплексно вивчено та проаналізовано стан природоохоронної діяльності на теренах РЛП «Сеймський», проаналізовано динаміку адміністративних правопорушень, пов'язаних з незаконним виловом риби за останні роки та розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності охорони природних комплексів і посилення екологічного контролю на території РЛП «Сеймський».

Наукова новизна роботи уперше комплексно розглянуто питання забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних комплексів РЛП «Сеймський».

Практичне значення отриманих результатів: узагальнено теоретичний матеріал з питань забезпечення нормативно-правового урегулювання діяльності РЛП у складі природно-заповідного фонду України.

Апробація результатів роботи: Результати досліджень представлялися на Всеукраїнській науковій конференції студентів та аспірантів, присвяченій Міжнародному дню студента (18-22 листопада 2024 року)

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковані тези (Додаток А)

Структура роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 81 сторінках комп'ютерного тексту, містить 25 рисунки та 2 таблиці. Вона складається із вступу, 4 розділів, висновків і пропозицій, списку літератури, що включає 52 найменувань та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА МЕРЕЖА, ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)

1.1. Законодавчо-нормативна база управління природоохоронними територіями

Законодавчо-нормативна база управління природоохоронними територіями в Україні є ключовою для забезпечення ефективного збереження біорізноманіття, унікальних ландшафтів і природних ресурсів. Основним правовим документом, який регулює діяльність у цій сфері, є Закон України «Про природно-заповідний фонд України» [1]. Він визначає правові, економічні та організаційні основи формування, охорони та використання природно-заповідного фонду (ПЗФ) України, що охоплює природні і штучно створені об'єкти та комплекси з особливим статусом охорони.

До основних законодавчих актів, що регулюють управління природоохоронними територіями, відносяться:

- Конституція України – закріплює право кожного громадянина на безпечне довкілля та обов'язок держави забезпечувати охорону природи та біорізноманіття;
- Закон України «Про природно-заповідний фонд України» – регулює питання формування, функціонування, збереження та управління об'єктами ПЗФ, встановлює правовий статус земель ПЗФ і забороняє діяльність, яка може негативно вплинути на ці території. Також цей закон визначає права та обов'язки спеціальних адміністрацій, які здійснюють управління заповідниками, парками та іншими об'єктами [1];
- Закон України «Про екологічну мережу України» – спрямований на розвиток екологічної мережі, яка інтегрує природоохоронні території з іншими

елементами ландшафту для збереження екосистем і створення умов для сталого розвитку регіонів;

- міжнародні конвенції та угоди, ратифіковані Україною, такі як Конвенція про біологічне різноманіття, Бернська конвенція та Рамсарська конвенція, що передбачають охорону екосистем, оселищ, видів, а також водно-болотних угідь міжнародного значення.

У національному контексті Закон України «Про природно-заповідний фонд України» є основним актом, що регулює заповідну справу, в тому числі статус, завдання та категорії природоохоронних територій. Закон визначає, що території національних парків і заповідників є виключною власністю українського народу і не підлягають приватизації [1].

Щодо міжнародних документів, Україна ратифікувала низку важливих конвенцій і протоколів, які визначають політику у сфері збереження природних заповідників і водно-болотних угідь, зокрема:

- Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини, що зобов'язує держави зберігати культурні та природні об'єкти міжнародного значення;

- Рамсарська конвенція (про водно-болотні угіддя) для захисту територій як середовища існування птахів;

- Конвенція про біологічне різноманіття та її протоколи - Картахенський і Нагойський, які Україна ратифікувала для захисту генетичних ресурсів;

- Бернська конвенція про охорону дикої природи та середовищ існування в Європі;

- Європейська ландшафтна конвенція.

Для забезпечення охорони та управління природними об'єктами було ухвалено низку законів і постанов, включно із законодавством щодо рослинного та тваринного світу, а також Земельний кодекс України та Водний кодекс України, які передбачають обмеження на передачу заповідних земель у приватну власність.

Таким чином, національна політика у сфері природоохоронних територій сформована на основі як міжнародних стандартів, так і національного законодавства, що забезпечує збереження біорізноманіття та екологічну безпеку.

Управління природоохоронними територіями здійснюється спеціальними адміністраціями, створеними для об'єктів загальнодержавного значення (ЗЗ), та організаціями, установами або підприємствами для об'єктів місцевого значення (МЗ). Спеціальні адміністрації очолюються фахівцями з екологічною, географічною або біологічною освітою, що забезпечує належний рівень кваліфікації при управлінні об'єктами природно-заповідного фонду [2].

Склад адміністрацій може включати служби екологічної освіти, наукові підрозділи, охоронні служби, а також господарські відділи. Їхня діяльність регулюється внутрішніми положеннями, які затверджуються Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України [1].

Будь-яка господарська діяльність на землях ПЗФ має обмежуватись вимогами щодо охорони та збереження природи, а також відповідати спеціальним режимам, встановленим для певних об'єктів. Забороняється діяльність, яка може порушити екологічний стан території, її природні комплекси та екосистеми. Особливі вимоги діють для територій, які постраждали від радіаційного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи – на таких землях дозволяється лише діяльність, яка забезпечує радіаційну безпеку [2].

Чіткі вимоги щодо функціонування природоохоронних об'єктів і територій дозволяють створити ефективні механізми захисту та оптимізувати управлінські процеси для досягнення довгострокових цілей у сфері збереження природи та сталого розвитку України.

Згідно із Законом України «Про природно-заповідний фонд України», до природно-заповідного фонду (ПЗФ) включають природні та штучно створені об'єкти [1].

До природних об'єктів ПЗФ належать:

- національні природні парки;
- природні та біосферні заповідники;
- регіональні ландшафтні парки;
- заказники;
- заповідні урочища;
- пам'ятки природи.

До штучно створених об'єктів ПЗФ входять [2]:

- зоологічні та дендрологічні парки;
- парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва;
- ботанічні сади;
- пам'ятки природи.

Залежно від рівня екологічної та наукової значущості, ці об'єкти можуть мати загальнодержавний або місцевий статус, що впливає на особливості їхнього управління і фінансування.

Залежно від наукової, екологічної та історико-культурної значущості, зоологічні та дендрологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заказники та ботанічні сади можуть мати статус загальнодержавного або місцевого значення.

Відповідно до статті 7 цього Закону [1], землі ПЗФ включають ділянки суші та водного простору з природними комплексами та об'єктами, які мають природоохоронну, наукову, естетичну чи рекреаційну цінність. Будь-яка діяльність, яка може негативно вплинути на ці комплекси або перешкоджати їх використанню за призначенням, заборонена, особливо на територіях, забруднених після Чорнобильської катастрофи.

Стаття 12 Закону [1] регулює управління територіями та об'єктами ПЗФ, яке здійснюють спеціальні адміністрації, очолювані керівниками з екологічною, географічною або біологічною освітою. Адміністрації можуть включати служби екологічної освіти, наукові підрозділи, охоронні служби та господарські відділи.

Якщо спеціальні адміністрації не створені, управління об'єктами ПЗФ здійснюють підприємства, установи та організації, до відання яких віднесені ці території. Законодавчі вимоги є ключовим критерієм оцінки функціонування НПП та діяльності в природно-заповідному фонді [2].

1.2. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Території та об'єкти природно-заповідного фонду потребують належної уваги, охорони та збереження, а також встановлення чітких правил управління і спеціальних режимів охорони та використання відповідно до їх категорії, класифікації та цільового призначення. Зазвичай такі "правила" зазначаються в рішеннях про створення відповідних територій та об'єктів, у положеннях про них або в проєктах організації їх території.

Для управління природними парками та об'єктами природно заповідного фонду створюють адміністрації.

Якщо територія природно-заповідного фонду створенні без вилучення землі то охоронною і збереженням займається землевласник.

Природоохоронними територіями є ділянки суші або водного простору, на яких встановлено особливий режим охорони, а господарське та інше використання обмежено або заборонено. Це пов'язано з тим, що їхні природні комплекси та об'єкти мають особливе значення для збереження природи, наукових досліджень, культури, естетики та рекреації.

Відбір і визначення таких територій здійснюється за кількома основними критеріями:

- біологічні фактори – забезпечують умови для природного відтворення, збереження і розвитку екосистем;
- природоохоронні фактори – спрямовані на збереження унікальних природних комплексів із властивими їм видами рослин і тварин, а також природних потоків живлення;

- наукові фактори – сприяють отриманню об'єктивних даних для вивчення еволюційних процесів та розвитку життя на Землі;
- рекреаційні фактори – забезпечують можливість для відпочинку та оздоровлення населення на цих територіях;
- освітні та культурні фактори – сприяють задоволенню духовних, моральних та інтелектуальних потреб людини.

Основою організації заповідних об'єктів є такі принципи [5, 6]:

- збереження ділянок, що зазнали найменшого впливу господарської діяльності;
- захист природних ландшафтів із рідкісними та цінними видами флори і фауни;
- створення еталонів природного середовища;
- підтримка умов для самовідновлення, саморегуляції та вдосконалення природних процесів, що сприяють збереженню природи.

Природоохоронні об'єкти мають різноманітне призначення, включаючи історико-матеріальне, культурно-просвітницьке, рекреацію, естетичне, бальнеологічне, збережувальне, науково-природознавче.

Залежно від правового режиму охорони розрізняють:

- природно-заповідні об'єкти та території з уніфікованим режимом, який передбачає максимально можливе обмеження діяльності (повне вилучення природних комплексів із господарського, рекреаційного та іншого використання), до яких належать: природні заповідники, пам'ятки природи;
- об'єкти з частковим режимом обмеження діяльності, що передбачає часткове вилучення природних комплексів або окремих компонентів із господарського, рекреаційного та іншого використання, до яких належать заказники та заповідні урочища.

За юридичним статусом території ПЗФ поділяються на:

- території та об'єкти ПЗФ, що створюються (оголошуються) без статусу юридичної особи: заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, парки-

пам'ятки садово-паркового мистецтва, зоологічні парки місцевого значення, ботанічні сади місцевого значення, дендрологічні парки місцевого значення.

Класифікація територій природно-заповідного фонду визначається за такими критеріями:

- Важливість навколишнього середовища, унікальність , заповідної території (біогеографічної та ландшафтної) та її екосистеми (характер релікту чи ендеміки, унікальність, типологія, естетика ландшафту)
- наукове та практичне значення для збереження генофонду Землі та сприятливих екологічних умов, необхідних для його еволюції, а також значення для охорони унікальних природних феноменів;
- типовість заповідних об'єктів як біогеографічних еталонів природних зон, секторів, висотних поясів та їх наукове значення для вивчення історико-географічних закономірностей формування екосистем окремих біомів;
- складність об'єкта, що охороняється (окремий об'єкт, природний комплекс, певні природні ресурси) [6-8].

Суворий режим збереження застосовується до перших трьох категорій, хоча в окремих випадках можливий і для об'єктів IV–X категорій.

До основних видів діяльності, дозволених на територіях та об'єктах ПЗФ, належать:

- природоохоронна діяльність;
- вивчення природних явищ, моніторинг їх змін, екологічне прогнозування, розробка наукових основ охорони, відновлення і раціонального використання природних ресурсів та об'єктів, що мають особливу цінність;
- рекреаційна та оздоровча діяльність;
- екологічна освітньо-виховна діяльність та природоохоронна пропаганда;
- моніторинг довкілля.

Зазначені види діяльності, а також заготівля деревини, збір лікарських рослин, рибальство, полювання, випасання худоби тощо дозволені лише без порушення закону та раціонального використання

1.3. Природні ландшафтні парки як окрема територія і об'єкт природно-заповідного фонду України

Регіональні ландшафтні парки (РЛП) відіграють важливу роль у системі охорони природи, будучи ключовим елементом на регіональному рівні. РЛП представляють собою природоохоронні території рекреаційного значення, спрямовані на збереження унікальних природних комплексів і об'єктів у їхньому природному стані, а також створення умов для організованого відпочинку.

Основними завданнями РЛП є:

- збереження природних і культурно-історичних цінностей, які входять до складу природно-заповідного фонду України;
- забезпечення умов для рекреації на природі, при цьому зберігаючи природоохоронний режим для захищених об'єктів;
- підтримка екологічної освіти та виховання.

РЛП виконують такі функції:

- природоохоронну, яка забезпечує збереження унікальних природних комплексів та видів;
- охорону пам'яток культури та історії;
- рекреаційну функцію, спрямовану на організацію відпочинку та підтримку високої якості природного середовища;
- освітньо-пізнавальну, що включає екологічну освіту, формування любові до рідної природи, культури та історії.

РЛП, на відміну від національних природних парків (НПП), орієнтовані не лише на природоохоронні функції, але й на соціальне забезпечення рекреаційних потреб населення.

Створення РЛП передбачає дотримання певних умов:

- наявність культурних та історичних об'єктів на території, а також рекреаційної, освітньої та виховної цінності;
- можливість реалізації на території парку екологічної освіти, рекреації та оздоровлення;
- включення типових або унікальних природних комплексів, екотопів з рідкісними видами рослин і тварин;
- відсутність забруднення навколишнього середовища, що забезпечує рекреаційну, оздоровчу та природоохоронну цінність території.

РЛП мають кілька важливих переваг як організаційна форма охорони природи:

- врахування роздробленості території, змін природних умов і антропогенного навантаження;
- можливість збереження цінних, але невеликих природних комплексів;
- задоволення потреб населення у відпочинку, можливість організації просвітницького туризму.

Зони території РЛП :

- заповідна ;
- регульованої рекреації;
- стаціонарної рекреації;
- господарська.

Проектування територій РЛП здійснюється на основі спеціальних проектів, які регулюють організацію, охорону, відновлення та рекреаційне використання їх природних комплексів.

Мережа РЛП в Україні активно розвивається. Станом на початок 2020 року налічується 37 парків, які займають близько 500 тисяч гектарів (18% природно-заповідних територій країни та 0,8% території України) [2].

Потреба в створенні РЛП є особливо актуальною в умовах високої щільності населення і швидких змін ландшафтів. Українські Карпати, Передкарпаття та Західне Поділля мають значний потенціал для створення нових РЛП завдяки багатій флорі, фауні, мальовничим ландшафтам,

мінеральним джерелам та історичним пам'яткам. Узбережжя Чорного та Азовського морів також відомі своїм високим рекреаційним потенціалом.

У східних та центральних регіонах України, де є значна урбанізація і водночас численні історико-культурні цінності, створення РЛП також є важливим кроком для збереження та популяризації природної і культурної спадщини.

Карта з розміщенням РЛП України показана на рисунку 1.1 [2].

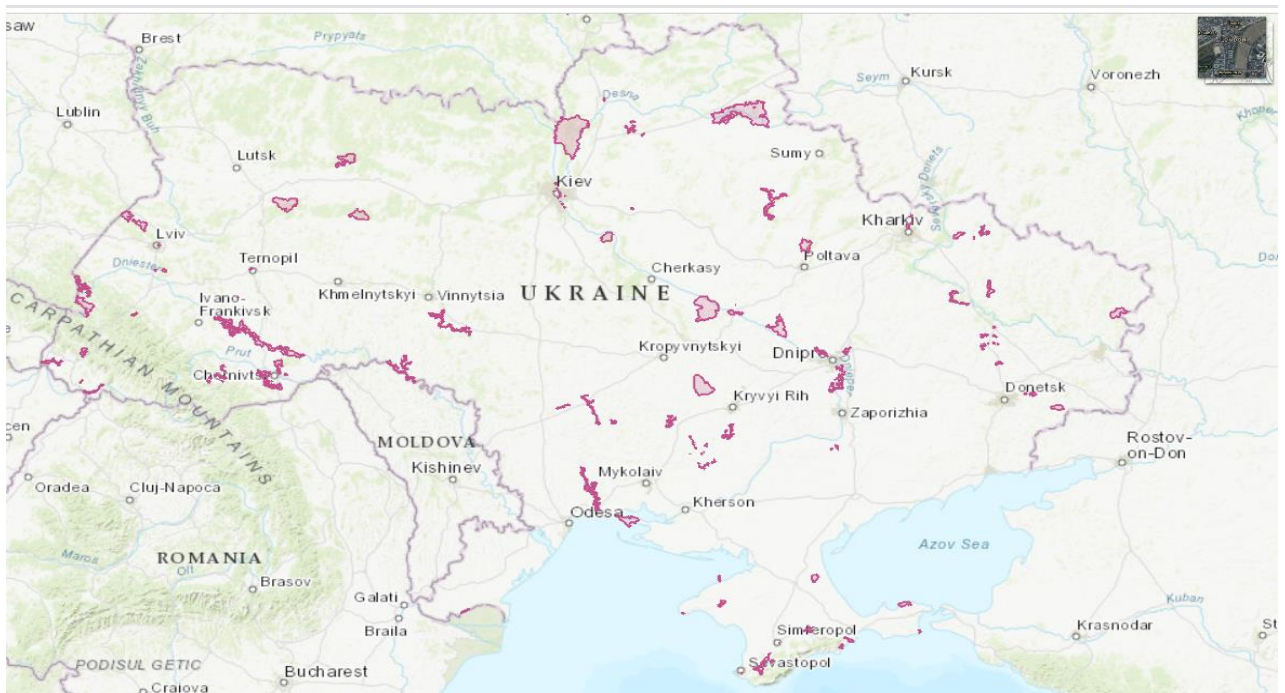

Рис 1.1. Карта розміщення регіональних ландшафтних парків на території України [2]

РЛП в українському контексті є сучасною європейською моделлю збереження природи та екологічного простору, яка передбачає гнучке використання територій у межах природоохоронних потреб. Особливістю РЛП є те, що не вся земля вилучається з користування, і місцеві землевласники зберігають права на певні види діяльності, такі як сінокоси чи пасовища, але водночас зобов'язані дотримуватись режиму охорони. Важливо, що будь-які дії, такі як осушення територій, потребують узгодження з екологічними вимогами, спрямованими на збереження природного стану ділянки.

Відмінність цього формату від заповідників полягає у гнучкішому підході до використання землі: РЛП допускають диференційовані режими управління, з меншим числом обмежень, зокрема для зон сільськогосподарської діяльності чи туристичної інфраструктури. Однак найбільш дикі та важкодоступні ділянки залишаються під суворішим охоронним режимом, забезпечуючи простір для дикої природи.

Таким чином, функціонування регіональних ландшафтних парків є і одним із показників успішності реформи децентралізації в Україні, адже саме місцеві громади несуть відповідальність за раціональне та збалансоване використання природних ресурсів на їхніх територіях. Це також важливий крок до зупинення необдуманого освоєння територій під сільськогосподарські потреби, створення нових сміттєзвалищ і видобутку корисних копалин.

РОЗДІЛ 2

ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ ТА УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дипломна робота присвячена вивченню природоохоронної діяльності в установах природно-заповідного фонду України. Об'єктом дослідження виступала власне природоохоронна діяльність в РЛП «Сеймський».

2.1. Геологічна та геоморфологічна будова РЛП «Сеймський»

За фізико-географічним районуванням більша частина території парку знаходиться у межах Північно-Полтавської височинної області Лівобережно-Дніпровського краю, а частина – у Кролевецько-Глухівському районі Сумської схилово-височинної області Східно Українського краю Лісостепової зони Східно Європейської рівнини. Територія парку розташована на межі трьох важливих фізико-географічних зон [25,26].

У заплаві річки є ділянки з різним рівнем оглеєння. Серед порід ґрунту простежуються дернові, підзолисті, темно-сірі, пасовищно-болотні ґрунти. У центральній частині Сеймського РЛП, в районі сіл Новомутин, Мутін, Камінь та Хижки, заплава та надзаплавні тераси річки Сейм різного віку являють собою височини з важливими лісовими масивами, природними комплексами і геологічними пам'ятками.

2.2. Тваринний і рослинний світ РЛП «Сеймський»

Рослинність парку лісова різноманітна. Тут зустрічаються соснові ліси, значні площі зайняті дубовими лісами, є кленово-липово-дубові липово-дубові та ліси [28].

В Сеймському парку є піщані ділянки на яких ростуть соснові ліси, рисунок 2.1.

Рис. 2.1. На боровій терасі старі сосни (фото з інтернету)

Залежно від рельєфу, на більш високих ділянках з піщаними пагорбами переважають розріджені лишайникові та злаково-лишайникові соснові ліси. Також зростають рідкісні для Сумського регіону види: еремогоне скельна, юрінея харківська (рис. 2.3) [28, 29].

а (автор Franz Xaver)

б (фото з інтернету)

Рис. 2.2. а – юрінея харківська, б – еремогоне скельна

Весною можна зустріти молодило російське та квітучий сон чорніючий, занесений до Червоної книги України, рисунок 2.3

а (фото з інтернету)

б (Джерело фото redbook-ua.org)

Рис. 2.3. б – сон чорніючий

а – молодило російське,

В соснових лісах ростуть плаун річний та баранець звичайний, що мають особливу наукову цінність і є дуже рідкісними на рівні України (рис. 2.4).

А (джерело redbook-ua.org)

б (автор Tigerente)

Рис.2.4 а – баранець звичайний, б – плаун річний,

Серед рідкісних рослин орлики звичайні, анемона лісова та змієголовник Рюйша. З переліку червонокнижних видів тут також виявлені: лілія лісова, коручка чемерниковидна, любка зеленоквіткова. Тут знаходиться єдине місцезростання проростання осоки затінкової (рис. 2.5) [30,31,32,34].

Рис. 2.5 Осока затінкова (джерело <https://uk.wikipedia.org>)

На торф'янистих луках домінує типова для цих умов рослина — щучник дернистий, у незначній кількості зустрічається осока звичайна та осока дерниста.

Крім торф'янистих лук на території парку на незначних площах зустрічаються остепнені луки. Характерними для цих територій також є підмаренник справжній, лядвенець український, зірочник злаковидний, іноді зустрічається гадючник звичайний [34, 35, 37, 39].

Рідкісним видом з ряду комахоїдних є хохуля (рис. 2.6)

Рис. 2.6. Хохуля (джерело redbook-ua.org)

Враховуючи вплив р. Сейм та прируслових біотопів на територію парку, слід зазначити, що тут переважають водно-болотні тварини [27, 40].

Звичайна кутора, видра (занесена до Червоної книги України) та бобер належать до нечисленних та рідкісних видів (рис. 2.7).

а(джерело uk.wikipedia.org/)

в (джерело sheplis.com.ua)

г джерело (www.bbc.com)

Рис. 2.7. Тварини заплавних лук: а – ондатра, в- звичайна кутора, г – бобер

Серед представників орнітофауни у заплавах Сейму та його приток - Звань, Клевень, Любка, часто зустрічається водяна курочка, крижень, погонич, чирок - тріскунок, чайка, болотяний лунь, перевізник, рибалочка, бекас, берегова ластівка, біла та жовта плиски, лучний чекан, синьошийка, лучна, велика та чагарникова очеретянки, очеретяна вівсянка.

Серед рідкісних видів, що мешкають на території парку можна відмітити червонокнижного сірого журавля (рис. 2.8.) [34, 35].

Рис 2.8. Сірий журавель (джерело rustunchik.ua)

Рідкісний птах – кулик-сорока оселяється на піщаних приусллових косах (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Кулик-сорока (джерело pernatidruzi.org.ua)

Серед земноводних та плазунів найчастіше зустрічаються: кумка ставкова червоночерева, гостроморда жаба, тритони, звичайний вуж.

У р.Сейм та її притоках у межах РЛП нараховується близько 30 видів, серед яких окрім звичайних видів (плітка, щука, верхівка, лин, карась, окунь, в'юн), зустрічається червонокнижна стерлядь та представник круглоротих — українська мінога (рис. 2.10).

а (джерело rybalka.lutsk.ua)

б (джерело givotniymir.ru)

Рис. 2.10 а- українська мінога, б- стерлядь

Дуже рідкими представниками парку є зубри — які занесені до Червоної книги України. Чисельність зубрів на сьогоднішній день на території парку складає 67 голів (рис. 2.11).

Рис. 2.11 Зубри РЛП «Сеймський» (джерело <https://faunistics.com/zubr/>)

Є багато різноманітних ссавців: лосі, європейські козулі, дикі свині, лисиці, заєць-русак, лісові куниці, білки, тощо. Численні дрібні гризуни та комахоїдні.

Тут мешкають «червонокнижні» птахи-хижаки: зміє'їд, малий підорлик, орел- карлик (рис. 2.12).

а (автор Yoram Shpirer)

б (автор Manjunath P.)

в (автор Кузьмін А.)

Рис. 2.16 а - зміїд, б - малий підорлик, в - орел-карлик

На території РЛП «Сеймський» зараз мешкають майже 40 видів ссавців, гніздові птахи - 150 видів, 6 видів плазунів, земноводні -10 видів та 30 видів риб. У Червону книгу України, серед загального переліку, занесено 12 видів.

2.3.Природно-заповідна мережа РЛП «Сеймський»

У межах РЛП розташовано 13 природно-заповідних територій різних категорій загальною площею 1355 га:

- Пам'ятка природи загальнодержавного значення зоологічна «Урочище Боромля»,
- Заказники місцевого значення «Єзучський», «Присеймівський», «Бочечанський» «Мутинський», «Камінські піщаники», «Мариця», «Озаричанський», «Попів грудок» «Оленкин»,
- Пам'ятки природи місцевого значення «Дуби» та «Спадщанське озеро»,
- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Волокитинський» та «Камінський»,
- Заповідне урочище «Драгомирівщина» [40, 41].

На рисунку 2.17. наведено карту зонування регіонального ландшафтного парку «Сеймський».

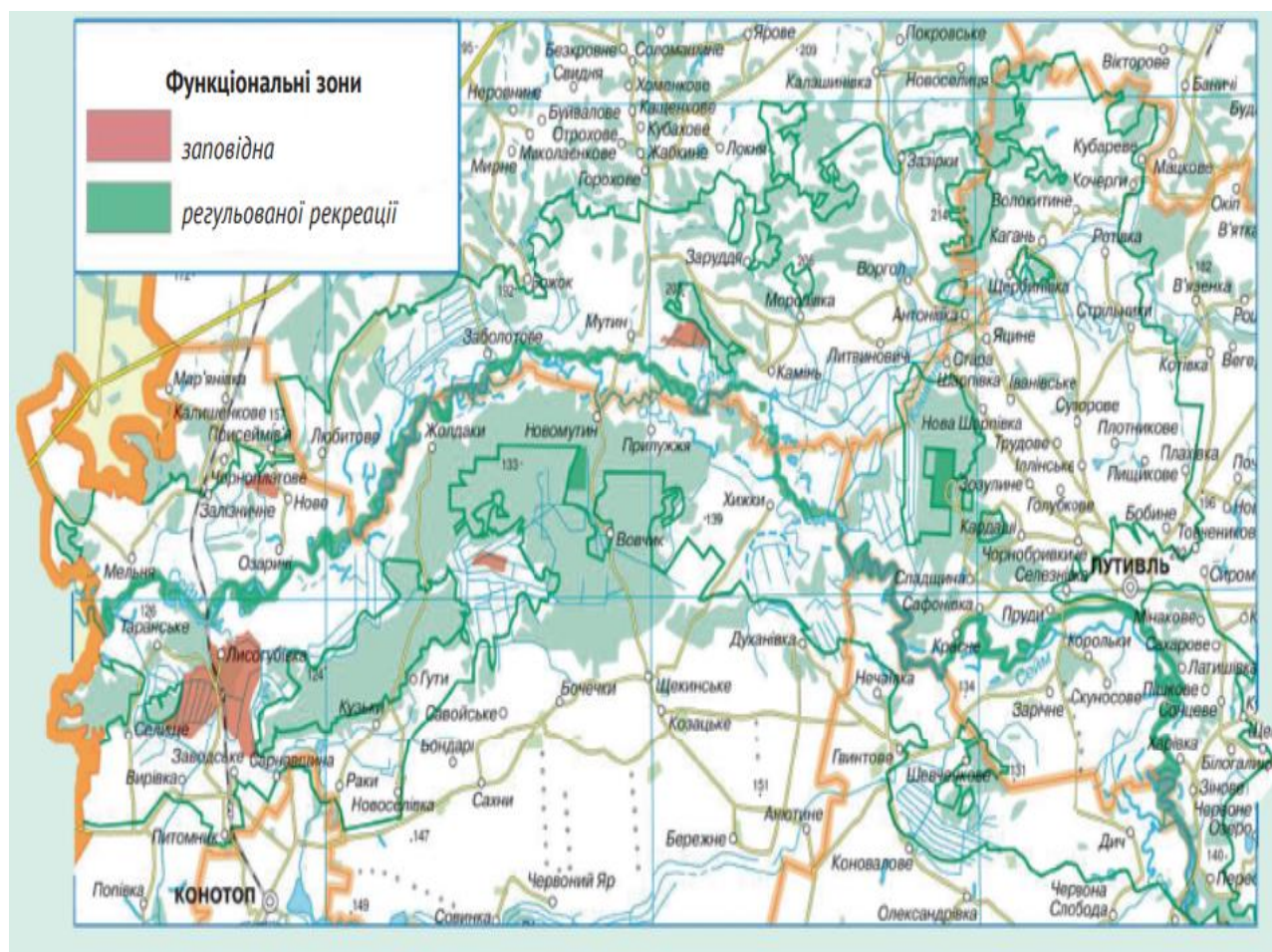

Рис 2.17. Функціональне зонування РЛП «Сеймський»

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

У ході виконання досліджень, пов'язаних із темою дипломної роботи, було ретельно опрацьовано законодавчо-нормативну базу, що регулює природоохоронну діяльність в Україні, особливо щодо функціонування установ природно-заповідного фонд. Зокрема, досліджено положення Закону України «Про природно-заповідний фонд України», Закону «Про екологічну мережу України», а також інші нормативні документи, що безпосередньо стосуються діяльності Сеймського РЛП. До них належать «Положення про проекти організації, охорони та відновлення території регіонального ландшафтного парку, рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів», а також «Положення про комунальну установу Сумської обласної ради "Регіональний ландшафтний парк "Сеймський"», затверджене директором Департаменту екології та природних ресурсів Сумської обласної державної адміністрації 30 січня 2018 року. Крім того, було вивчено звітну документацію комунальної установи за період 2018-2022 років, зокрема, План природоохоронної діяльності РЛП «Сеймський».

Додатково вивчено річні звіти щодо природоохоронної діяльності комунального закладу Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк "Сеймський"» за період 2017-2022 років. Оцінка стану природоохоронної діяльності проводилася також на основі власної участі здобувача у таких заходах, як:

- моніторинг біологічного та ландшафтного різноманіття території РЛП;
- недопущення розорювання заливних лук, пасовищ, прибережно-захисної смуги річки Сейм, що входять до території РЛП «Сеймський»;
- виявлення випадків браконьєрства на річці Сейм;
- участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних проєктах;
- просвітницька діяльність серед громадськості, спрямована на підвищення обізнаності про цінність території РЛП.

Бралась активну участь у проведенні екологічних акцій та практичних природоохоронних заходів, зокрема таких традиційних просвітницьких акцій, як «Чиста Земля», «Збережемо первоцвіти!», «Посади дерево миру», «Допоможи братам нашим меншим», «Створюємо ліси разом». Так, у межах Всеукраїнської акції «Створюємо ліси разом» спільно з населенням та студентами було засаджено понад 2 гектари сіянцями сосни. Також проводилися місячники «Сумська весна», організовані Українським товариством охорони природи.

Діяльність включала пропаганду природоохоронних ідей через видання листівок і буклетів, співпрацю із засобами масової інформації, інтернет-виданнями, громадськими організаціями та іншими природно-заповідними установами України. Здобувач брав участь у виставках та форумах екологічного спрямування, масових еколого-просвітницьких заходах з учнівською і студентською молоддю, включаючи роботу з екологічними гуртками загальноосвітніх шкіл. Було організовано краєзнавчі пішохідні та велосипедні екскурсії.

Ця участь і проведені заходи дозволили накопичити значний обсяг фактичного матеріалу щодо функціонування РЛП «Сеймський» як установи ПЗФ і здійснення на її теренах природоохоронної роботи, що було узагальнено і представлено у цій дипломній роботі.

РОЗДІЛ 4

СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОКОНТРОЛЮ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ РЛП «СЕЙМСЬКИЙ» (РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

4.1. Загальна характеристика функціонування РЛП «Сеймський»

Рішенням Сумської обласної Ради народних депутатів від 13 жовтня 1994 року територія майбутнього РЛП «Сеймський» була зарезервована для надання природоохоронного статусу. На основі розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 14 грудня 1995 року № 237 щодо розширення природно-заповідного фонду парк «Сеймський» був створений на площі 98857,9 га, охоплюючи землі державної і комунальної власності Буринського, Конотопського, Кролевецького та Путивльського районів без вилучення ділянок та природних об'єктів у власників чи користувачів [43].

Парк «Сеймський» розташований на заході Сумської області, охоплюючи 98857,9 га, та є найбільшою природно-заповідною територією області. Його простори містять унікальні ландшафти, зокрема заплаву р. Сейм та долини приток, де зберігаються ліси, луки, болота і заболочені землі з багатим рослинним і тваринним світом, включаючи рідкісні види, такі як зубр, сірий журавель, стерлядь [43].

Відсутність адміністрації парку протягом понад 20 років створювала труднощі в управлінні територією та забезпеченні належного захисту природних ресурсів. Територія парку використовувалась нераціонально та піддавалася нерегульованому антропогенному тиску. Проблеми законодавчого врегулювання користування землею, нерегульоване використання території підприємцями й недотримання екологічних вимог вимагали нагальних змін.

За ініціативою депутатів Сумської обласної ради 07.10.2016 було прийнято рішення «Про утворення комунального закладу Сумської обласної ради

«Регіональний ландшафтний парк «Сеймський». Саме з цього часу починається становлення природоохоронної установи (Додаток Б).

Сумська обласна рада у 2016 році створила адміністрацію КЗ СОР «РЛП «Сеймський» якому доручено [43]:

- зберігати природні комплекси;
- забезпечувати охорону території;
- сприяти екологічній просвіті й розвитку туризму.

Проект організації території парку, затверджений обласною радою, визначив функціональні зони та режим використання земель. Це рішення сприяє впорядкуванню земельних відносин, організації мисливського господарства і збільшенню надходжень до місцевих бюджетів.

Парк зберігає традиційні форми природокористування, включаючи сінокосіння, рибальство, збір грибів і лікарських рослин. Впровадження рекреаційної діяльності створює перспективи економічного розвитку регіону: організовані екологічні маршрути, місця для відпочинку, освітні табори, співпраця з рекреаційними закладами, профілактика правопорушень.

Парк «Сеймський» став частиною Смарагдової мережі України, яка є складовою загальноєвропейської системи збереження природних територій, де мешкають рідкісні види. Відсутність дамб на Сеймі забезпечує стабільний гідрологічний режим, який сприяє чистоті води і збереженню екосистеми.

Збереження та відновлення природних ресурсів парку сприяє покращенню екологічного іміджу регіону та приваблює інвестиції. Створення РЛП «Сеймський» сприяє захисту біорізноманіття, розвитку туризму, збереженню історико-культурних цінностей та стабільному економічному зростанню в довгостроковій перспективі.

16 листопада 2017 року постійно діючою обласною комісією з питань земельних та водних ресурсів, використання надр, екології, довкілля та лісового господарства було розглянуто питання «Про виконання рішення від 07.10.2016 «Про створення Комунального закладу РЛП «Сеймський». Департамент екології та охорони природи Сумської обл. держадміністрації та Сумський

національний аграрний університет для виконання вище зазначеного рішення уклади угоду про надання послуг по розробці «Проекту організації території РЛП «Сеймський». Тут же було зазначено, що загальна площа парку буде складати 98857,9 га, включаючи землі Буринського району – 7117,8, Кролевецького району – 24664,7 га, Конотопського району - 30864,4 та Путивльського району – 36211,6 га. Наразі уся територія РЛП входить до складу Конотопського району.

За функціональним зонуванням територію РЛП поділено на три зони [43]:

- зона заповідна (1687,58 га; 1,7 %);
- зона регульованої рекреації (3143,38 га; 3,18 %);
- зона господарська (94026,94 га; 95,12 %).

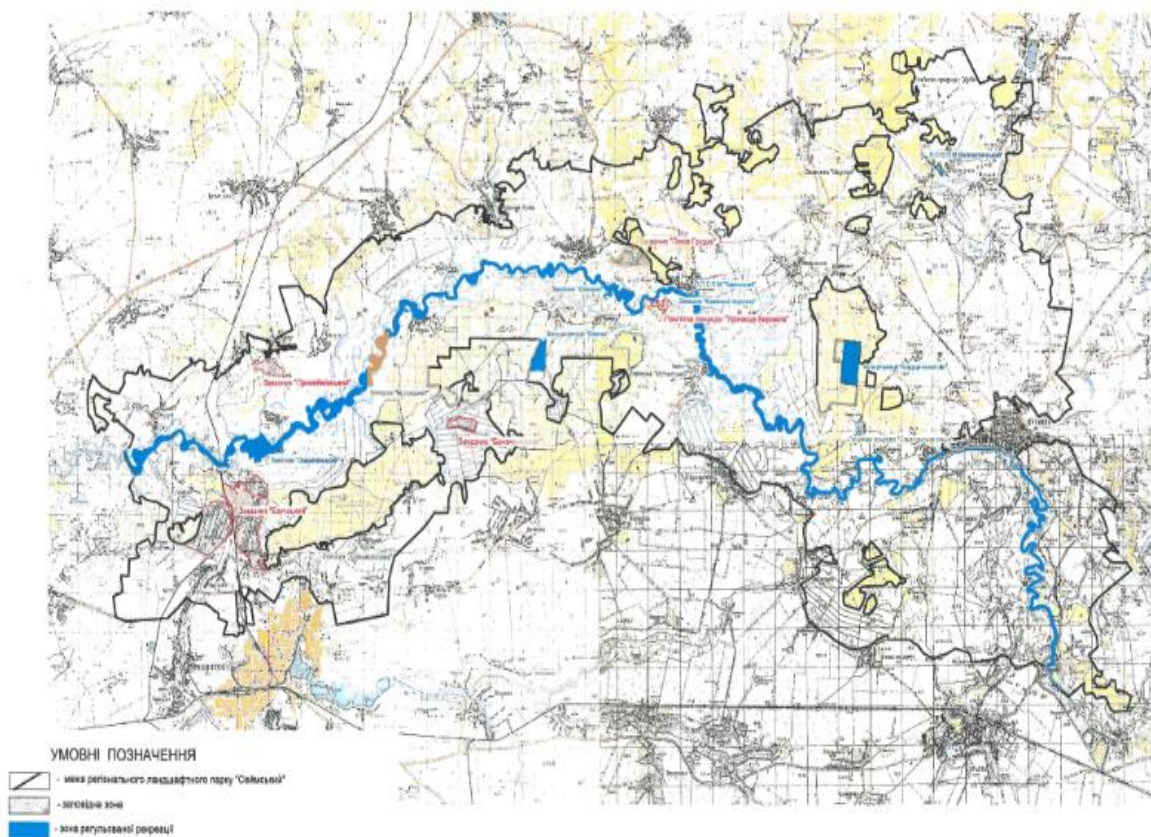

Рис 4.1. Карта функціонального зонування РЛП «Сеймський»

У 2019 році було затверджено Положення про службу охорони КЗ СОР «РЛП «Сеймський».

Завданнями служби стали [43]:

- дотримання режиму охорони в межах Сеймського РЛП;
- запобігання та припинення порушень природоохоронного законодавства;
- проведення інформаційної роботи задля запобігання виникненню, поширенню пожеж, інших надзвичайних ситуацій та їх ліквідації;
- забезпечення підвищення обізнаності про необхідність охорони особливо цінних природних комплексів та об'єктів у Сеймському РЛП.

Забезпечити підвищення обізнаності про необхідність охорони особливо цінних природних комплексів та об'єктів у Сеймському РЛП. Положення Комунального закладу Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» містить вісім розділів (Додаток В).

4.2. Дослідження вимог щодо забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних комплексів РЛП «Сеймський»

Регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Сеймський» є важливою природоохоронною територією, що потребує суворого дотримання вимог охорони навколишнього середовища та систематичного екологічного контролю. Для дослідження вимог щодо забезпечення охорони та здійснення екоконтролю природних комплексів РЛП «Сеймський» необхідно розглянути вимоги, що висуваються до природоохоронної діяльності РЛП «Сеймський», та аналізуються підходи до організації системи екологічного контролю на території парку.

Охорона природних комплексів РЛП «Сеймський» регламентується низкою законодавчих та нормативно-правових актів України, серед яких найважливішими є:

- Закон України «Про природно-заповідний фонд України», який визначає правовий статус природоохоронних територій, включаючи РЛП, і регулює питання їх охорони, використання та відновлення [1];

- Закон України «Про екологічну мережу України», який сприяє збереженню екологічного балансу та зменшенню впливу антропогенної діяльності на природні комплекси;

- Положення про організацію території РЛП «Сеймський», яке включає вимоги до охорони та відтворення природних комплексів, а також до регулювання рекреаційного використання території парку.

Згідно з цими нормативними документами, основною метою діяльності РЛП є збереження природних ландшафтів, біорізноманіття, водних і лісових ресурсів. Для цього встановлюються спеціальні режими охорони, що обмежують види діяльності, які можуть зашкодити екологічному стану парку. Крім того, нормативна база передбачає необхідність систематичного екологічного моніторингу, який спрямований на відстеження змін у стані природних комплексів і виявлення потенційних екологічних загроз.

Завдання збереження біорізноманіття є одним із головних у роботі РЛП «Сеймський». Для цього розроблено низку заходів і вимог, зокрема:

- обмеження антропогенного впливу: на території РЛП заборонено господарську діяльність, яка може призвести до руйнування природних середовищ існування або зменшення чисельності видів, що охороняються;

- контроль за інвазійними видами: постійний моніторинг і контроль за появою та розповсюдженням інвазійних видів, що можуть витіснити місцеву флору і фауну;

- заборона вилучення представників флори і фауни: вилучення рослин і тварин, що охороняються, з території парку можливе лише за виняткових обставин, наприклад для наукових цілей, і має проводитися за відповідними дозволами.

Для збереження ландшафтного різноманіття вживаються заходи з відновлення природних умов там, де це необхідно, а також обмежуються всі види діяльності, що можуть порушити естетичні та екологічні характеристики ландшафтів.

Згідно з принципами зонування, територія РЛП поділяється на кілька функціональних зон з різними режимами охорони та використання:

- заповідна зона, де діяльність суворо обмежена, і її основним завданням є збереження дикої природи та біорізноманіття;
- зона регульованої рекреації, що передбачає контрольований доступ для туристів з обмеженнями щодо впливу на природні комплекси;
- зона стаціонарної рекреації, де можливий розвиток інфраструктури для відпочинку і туризму, але з дотриманням вимог екологічної безпеки;
- господарська зона, де дозволена обмежена господарська діяльність, спрямована на забезпечення потреб самого парку.

Режими охорони та зонування встановлюються з урахуванням екологічної цінності територій та їх значення для біологічного різноманіття і рекреаційного потенціалу.

Екологічний контроль є важливим механізмом забезпечення охорони природних комплексів РЛП. Він здійснюється через:

- періодичний моніторинг стану природних комплексів: до цього входить оцінка біорізноманіття, стану водних і лісових ресурсів, а також контроль за станом середовищ існування рідкісних видів;
- виявлення та усунення порушень природоохоронного режиму: це включає контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та виявлення випадків браконьєрства, порушень у використанні земельних ресурсів і недотримання режиму заповідної зони;
- співпраця з екологічними інспекціями та місцевою владою: це дозволяє забезпечити ефективне реагування на порушення природоохоронного режиму та залучити додаткові ресурси для захисту територій парку.

Моніторинг здійснюється з використанням сучасних технологій, включаючи дистанційне зондування Землі, геоінформаційні системи, а також методи біоіндикації, що дозволяють відстежувати зміни у стані природних ресурсів парку.

Одним із важливих елементів ефективної природоохоронної діяльності є залучення громадськості до процесу охорони природи. У рамках діяльності РЛП «Сеймський» здійснюються заходи з підвищення екологічної свідомості населення, а також проводяться інформаційно-роз'яснювальні акції. Основні види діяльності включають:

- організацію освітніх заходів для місцевих громад: це просвітницькі заходи, спрямовані на інформування про екологічну цінність території парку та важливість її збереження;

- екологічні акції та волонтерські проекти: парк організовує заходи, до яких залучаються мешканці та волонтери, що сприяє формуванню у населення відповідального ставлення до природи.

- співпраця з освітніми закладами для залучення молоді до участі в еколого-освітніх заходах і підвищення рівня екологічної культури.

Залучення громадськості та освітньо-виховна робота дозволяє підвищити рівень екологічної обізнаності та відповідальності за стан природних комплексів РЛП «Сеймський» серед населення, що сприяє ефективному захисту та збереженню природного середовища.

Одним з значущих документів, що застосовуються до РЛП «Сеймський» є Правила любительського рибальства, які були затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 700 від 19 вересня 2022 року [49].

Дані правила визначають основні умови для здійснення любительського рибальства, включаючи спортивне рибальство та підводне полювання, застосування знарядь лову, дозволені обсяги добування (вилову) за вагою та кількістю, а також заборонені місця та періоди для вилову водних біоресурсів. Окремо зазначаються мінімально допустимі розміри біоресурсів для вилову, умови проведення офіційних спортивних заходів та використання суден рибалками-любителями [49].

Правила застосовуються до всіх рибогосподарських водних об'єктів (або їх частин) України, включаючи води в межах природно-заповідного фонду, де

рибальство не порушує встановлений режим. Вони також поширюються на орендовані водні об'єкти та рибницькі господарства, за винятком місць, де вилов заборонено, та об'єктів із спеціальними обмеженнями. Рибальство в природно-заповідному фонді дозволено лише за умови дотримання екологічних норм, з урахуванням Положення про рекреаційну діяльність, затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля № 256 від 26.07.2022.

До дії цих правил відносяться басейни Чорного та Азовського морів, включаючи прибережні річки й озера, а також річкові басейни в Україні [49].

Відповідно до прав та обов'язків рибалок, зазначених у даних Правилах, рибалки мають право на безоплатне рибальство для власних потреб, дотримуючись встановлених норм вилову, та на здійснення спеціального використання біоресурсів за плату. Рибалки також зобов'язані дотримуватися правил безпеки, підтримувати чистоту водних об'єктів, дбайливо випускати у водойми заборонені до вилову види і повідомляти про порушення.

Правила забороняють використання таких знарядь, як сітки, гарпуни, електричні пристрої та інші, які можуть завдати шкоди водним біоресурсам. Дозволені лише деякі інструменти для любительського та спортивного вилову з дотриманням установлених обмежень [49].

У правилах визначено заборонені методи рибальства, спрямовані на охорону водних ресурсів:

- багріння - вилов шляхом зачеплення гачком за будь-які частини тіла риби;
- глушіння - використання звукових хвиль або іншого ударного впливу;
- вибухові, отруйні та наркотичні речовини - використання засобів, що забруднюють водойми і завдають шкоди довкіллю;
- акваланги та дихальні пристрої - заборонені для використання при вилові;
- моторні судна з працюючим двигуном - дозволяється використовувати лише одне знаряддя лову на одного рибалку;
- перекриття русел водних об'єктів - заборонені будь-які загородження, які унеможливають пересування риб;

- спуск води з водойм - цілковито або частково заборонено спускати воду;
- підсвічування у темний час - заборонено ловити раків із підсвічуванням у темний час доби;
- інші способи, заборонені законодавством.

У правилах чітко зазначено обмеження щодо місць, де вилов водних біоресурсів заборонений [49]:

- поблизу гідроелектростанцій - у верхніх та нижніх б'єфах на відстані не менше 500 м;
- поблизу рибницьких господарств - у межах 100 м;
- зимувальні ями та нерестовища - в осінньо-зимовий період і в сезон нересту забороняється вилов;
- зони мостів та електромереж - вилов заборонено в охоронних зонах;
- інші заборонені місця - визначені додатками до наказу.

З метою забезпечення охорони природних ресурсів також заборонено:

- зупиняти судна в заборонених місцях (крім випадків крайньої необхідності);
- зберігати та транспортувати біоресурси понад встановлені норми;
- вилов червонокнижних видів або занесених до переліків рідкісних видів;
- використання підводної рушниці в зарядженому стані ближче 50 м від берега;
- самовільне вселення та переселення водних біоресурсів;
- рух транспорту та суден у нерестовищах або зимувальних ямах (крім випадків контролю уповноважених органів).

Ці та інші положення наказу забезпечують регулювання вилову водних біоресурсів і підтримання екологічного балансу у РЛП «Сеймський».

4.3. Дослідження динаміки виникнення адміністративних правопорушень при вилові риби

Для дослідження динаміки виникнення адміністративних правопорушень при вилові риби були використані офіційні щомісячні звіти рибоохоронних заходів Сумського рибоохоронного патруля.

Сумський рибоохоронний патруль є регіональним підрозділом Державного агентства меліорації, рибного господарства та продовольчих програм, що здійснює свою діяльність у межах Сумської області. Основною метою патруля є охорона водних біоресурсів, регулювання рибальства, нагляд за рибогосподарськими об'єктами та здійснення державного контролю в галузі рибної промисловості [50].

Аналізуючи динаміку складання адміністративних протоколів Сумським рибоохоронним патрулем за серпень 2024 року, а також усього з початку року, можна зробити висновки про загальні тенденції ефективності роботи цього органу [50].

Протягом серпня кількість інспекторів рибоохоронного патруля складала 10 із 12 можливих за штатом, що є показником не повного комплекту. Загальна кількість рейдів за місяць становила 6, а з початку року - 48. При цьому рибоохоронні заходи сприяли виявленню численних порушень, що вказує на ефективність роботи інспекторів навіть при не повній штатній чисельності [50].

За серпень 2024 року було виявлено 63 порушення, зокрема [50]:

- порушення за ст. 85 ч.3 КУпАП, яка регулює правила любительського та спортивного рибальства, склали більшість випадків - 46 протоколів, що з початку року становить 439 випадків;

- порушення за ст. 85 ч.4 КУпАП, що охоплює грубі порушення правил рибальства, виявлені у 7 випадках у серпні (з початку року - 53 випадки);

- порушення за ст. 88-1 КУпАП щодо порушень правил користування природними ресурсами, включаючи порушення порядку придбання, збуту чи

розповсюдження об'єктів тваринного світу, які перебувають на території ПЗФ, зареєстровані у 2 випадках за місяць (35 випадків з початку року).

Загальна кількість виявлених порушень з початку року становить 635, що свідчить про активну протидію порушенням у сфері рибальства. Порівняно з іншими природоохоронними структурами, рівень виявлених правопорушень є достатньо високим, що вказує на посилення контролю.

Сумський рибоохоронний патруль у серпні 2024 року наклав штрафів на суму 4896 грн, що загалом за рік складає 43758 грн. Нараховані збитки від порушень у серпні досягли 55318 грн, з початку року - 1 457 616 грн, що підкреслює економічний вплив рибоохоронних заходів. Збитки, нараховані через порушення, відображають значний негативний вплив на природні ресурси регіону та виправдовують високий рівень заходів контролю.

Аналіз останніх даних за серпень 2024 року показує активність Сумського рибоохоронного патруля у виявленні порушень у сфері рибальства, особливо стосовно любительського та спортивного рибальства. Порівняно з іншими регіональними природоохоронними структурами, робота патруля є результативною за рахунок значної кількості рейдів, високої кількості вилучень майна і ресурсів та регулярного складання протоколів. Використання адміністративних протоколів сприяє підвищенню правового порядку, збереженню біоресурсів та забезпечує дохід до місцевого бюджету через штрафи [50].

Також контроль вилову риби у Сумській області здійснює Сумська державна екологічна інспекція [51].

Сумська державна екологічна інспекція регулярно проводить перевірки щодо дотримання природоохоронного законодавства у сфері охорони водних ресурсів. З початку 2024 року Інспекція здійснила 252 перевірки у сфері використання та охорони рибних ресурсів, зокрема для боротьби з браконьєрством. За результатами цих заходів було складено 238 протоколів про адміністративні порушення, до відповідальності притягнуто 241 особу із загальними сумами накладених та стягнених штрафів 14,960 тис. грн і

14,161 тис. грн відповідно. Розраховані збитки склали 30,039 тис. грн, а Інспекцією пред'явлено 3 претензії на відповідну суму [51].

Під час проведення операції «Нерест» Інспекція посилила контроль над дотриманням заборони на вилов під час весняно-літнього нересту. Проведено 79 рейдів, складено 62 протоколи, з яких 3 передано до суду. Загальна сума нарахованих збитків склала 17 тис. грн, а також вилучено одну безгосподарську рибальську сітку [51].

За даними лабораторних досліджень від 15 серпня, було підтверджено факт забруднення річки Сейм, пов'язаний зі скидами забруднюючих речовин з території російської федерації. Це спричинило загибель риби та погіршення якості води. На даний момент розрахована сума збитків від забруднення становить 195,828 млн грн, зібрано 12,18 тонн загиблої риби для утилізації [51].

Інспекція проводить постійний моніторинг якості води та співпрацює з місцевими громадами, які беруть участь у ліквідації наслідків забруднення. На основі зібраних матеріалів Конотопська окружна прокуратура розпочала кримінальне провадження за фактом екологічного злочину [51].

Інспекція активно підтримує комунікацію з громадами щодо стану річки Сейм та регулярно відбирає проби води, звітуючи Державній екологічній інспекції України про ситуацію.

Аналізуючи звіти обох організацій за 2024 рік, можна виявити відмінності у фокусі їх діяльності, результатах проведених заходів та характері порушень, які вони виявляють.

Результати порівняння кількості проведених перевірок та рейдів:

- Сумський рибоохоронний патруль здійснив 48 рейдів з початку року, 6 із яких провів у серпні, що призвело до виявлення порушень правил рибальства та вилучення значних обсягів незаконно добутих водних ресурсів. Рибоохоронний патруль орієнтований на регулярні рейди з метою боротьби з браконьєрством.

- Сумська державна екологічна інспекція провела 252 перевірки, включаючи 79 рейдів в рамках операції «Нерест». Інспекція проводить більш

масштабну кількість перевірок протягом року, що включає як планові перевірки, так і додаткові заходи у період нересту.

Результати порівняння кількості виявлених порушень та накладених штрафів:

- Рибоохоронний патруль зафіксував 635 порушень з початку року, зокрема 439 за порушення правил любительського та спортивного рибальства (ст. 85 ч.3 КУпАП). Накладені штрафи досягли загальної суми 43,758 тис. грн. Також було пред'явлено претензії на стягнення завданих збитків на 1,45 млн грн.

- Екологічна інспекція оформила 238 протоколів про правопорушення з початку року, притягнувши до відповідальності 241 особу. Загальна сума штрафів склала 14,960 тис. грн, з яких стягнуто 14,161 тис. грн. Вона також пред'явила претензії на суму 30,039 тис. грн і стягнула додатково 58,497 тис. грн за попередні періоди.

Результати порівняння кількості нарахованих та стягнутих збитків:

- Рибоохоронний патруль розрахував збитки на суму 1,457 млн грн за шкоду, завдану водним біоресурсам, що стало результатом масштабної діяльності патруля у виявленні незаконного вилову.

- Екологічна інспекція фіксувала екологічні порушення, серед яких значну частку складає забруднення річки Сейм, що завдало збитків на суму 195,828 млн грн. Сума нарахованих збитків за звичайні перевірки становила 30,039 тис. грн.

Результати порівняння кількості конфіскацій ресурсів та знарядь лову:

- Рибоохоронний патруль вилучив 599,38 кг водних біоресурсів з початку року, значну частку яких склала риба, вилучена за незаконне придбання та збут (403,2 кг). Було також вилучено 271 одиницю знарядь лову, включаючи 187 сіток загальною довжиною 6982,5 метрів.

- Екологічна інспекція вилучила лише одну безгосподарську рибальську сітку під час операції «Нерест» та організувала збір 12,18 тонн загиблої риби

через масштабне забруднення річки Сейм. Інспекція фокусується більше на утилізації загиблих ресурсів у разі забруднень.

Результати порівняння кількості додаткових заходів та співпраці з іншими структурами:

- Рибоохоронний патруль співпрацює з місцевими органами для забезпечення контролю на водоймах, але не проводить окремих заходів для ліквідації забруднень чи організації громадських обговорень.

- Екологічна інспекція активно залучає інші організації та органи влади у випадках масштабних екологічних катастроф. Наприклад, під час забруднення річки Сейм вона провела виїзну нараду з представниками Сумської ОДА та комунальних служб для координації зусиль з ліквідації наслідків. Інспекція також забезпечує постійний моніторинг і регулярну звітність щодо якості води в річці Сейм.

Встановлено, що рибоохоронний патруль і Екологічна інспекція мають різні акценти в роботі: патруль спеціалізується на контролі вилову та боротьбі з браконьєрством, забезпечуючи збереження біоресурсів, а Інспекція займається ширшим спектром завдань, включаючи боротьбу з екологічними забрудненнями. Патруль частіше виявляє порушення у сфері рибальства, тоді як Інспекція приділяє увагу якісному моніторингу довкілля та реагує на екологічні загрози, такі як забруднення водойм, що завдають значної шкоди природним ресурсам. Обидві організації ефективно доповнюють одна одну у сфері захисту водних екосистем Сумської області.

На основі опрацювання звітів рибоохоронного патруля та Екологічної інспекції Сумської області за 2020-2023 роки встановлена динаміка складання протоколів адміністративних правопорушень при вилові риби (табл. 4.1 та рис. 4.2).

Таблиця 4.1 – Дані звітів рибоохоронного патруля та Екологічної інспекції Сумської області за 2020-2023 роки встановлена динаміка складання протоколів адміністративних правопорушень при вилові риби

Роки	Рибний патруль	ДЕІ
2023	505	168
2022	361	92
2021	793	37
2020	1071	115

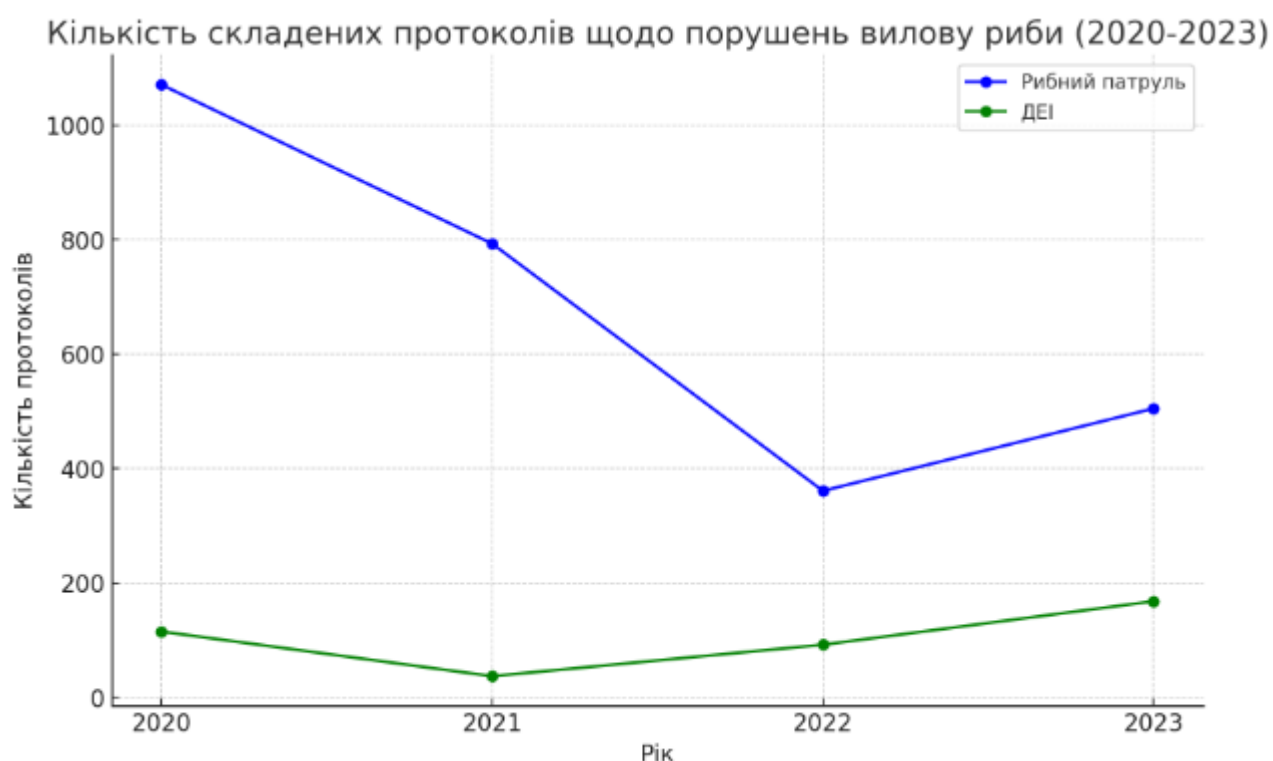

Рис. 4.2. Динаміка складання протоколів адміністративних правопорушень при вилові риби

На графіку показано кількість складених протоколів про порушення законодавства щодо вилову риби Рибним патрулем та Державною екологічною інспекцією (ДЕІ) у Сумській області за 2020-2023 роки.

Аналіз отриманих даних показав:

- Рибний патруль значно перевищує ДЕІ за кількістю протоколів. У 2020 році їхня активність була максимальною (1071 протокол), однак кількість

протоколів зменшувалася до 2022 року (361), а в 2023 році показник трохи підвищився (505).

- ДЕІ демонструє менші показники активності. У 2020 році складено 115 протоколів, далі спостерігається зниження до 37 у 2021 році, а потім поступове зростання до 168 у 2023 році.

Це свідчить про те, що Рибний патруль зосереджується на активній боротьбі з порушеннями у сфері рибного господарства, тоді як ДЕІ має значно меншу частку протоколів, хоча також показує зростання активності останніми роками.

До основних правопорушень при вилові риби на території об'єктів ПЗФ Сумської області це правопорушення за статтями Кодексу адміністративних правопорушень:

- Стаття 91-2. Перевищення встановлених лімітів і нормативів використання природних ресурсів:

- Стаття 90. Порушення вимог щодо охорони тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, тих, що охороняються міжнародними договорами, або внесених до переліків рідкісних і цінних видів:

- Стаття 88-1. Порушення правил придбання, збуту чи утримання об'єктів тваринного або рослинного світу:

Відомий випадок, коли 6 жовтня 2023 року працівники Державної екологічної інспекції у Сумській області провели обстеження території природно-заповідного фонду в межах РЛП «Сеймський». Під час рейду неподалік села Лисогубівка Конотопського району вони виявили чоловіка, який за допомогою дерев'яного човна та двох сіток здійснював вилов риби у заплаві річки Сейм. На момент затримання порушник встиг упіймати 35 риб різних видів, серед яких щука, судак, лящ, окунь, краснопірка та плоскирка. Цей випадок є серйозним порушенням правил рибальства та охорони природних територій. Екоінспектори склали на порушника протокол за ст. 91 КУпАП, а також викликали правоохоронців для фіксації події з ознаками кримінального правопорушення та проведення подальших слідчих дій. Також Інспекція

провела розрахунок загальної суми збитків, завданих незаконним виловом водних біоресурсів на території РЛП «Сеймський» [52].

Результати детального дослідження даних Сумського Рибного патруля за 2020-2023 роки щодо динаміки складання протоколів адміністративних правопорушень при вилові риби за статтями, що пов'язані з ПЗФ показано в таблиці 4.2 та на рисунку 4.3.

Таблиця 4.2 - Дані Сумського Рибного патруля за 2020-2023 роки щодо динаміки складання протоколів адміністративних правопорушень при вилові риби за статтями, що пов'язані з ПЗФ

Роки	Всього правопорушень	з них правопорушення:		
		Стаття 91-2	Стаття 90	Стаття 88-1
2023	505	0	2	63
2022	361	0	2	64
2021	793	0	8	94
2020	1071	0	13	109

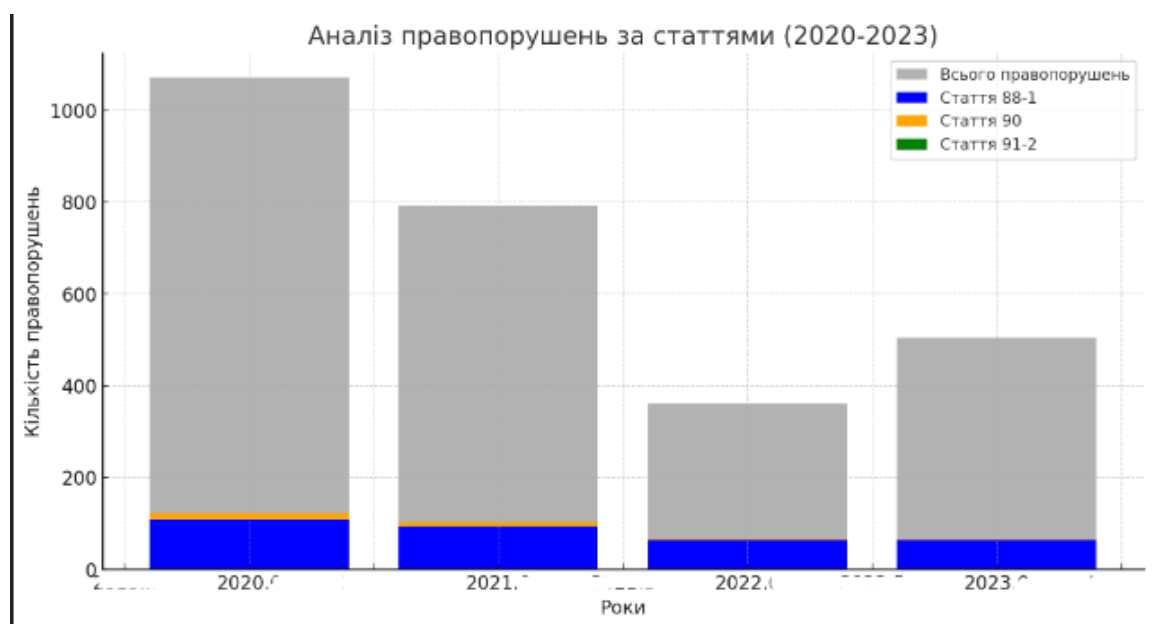

Рис. 4.3. Динаміка кількості складання протоколів адміністративних правопорушень за статтями, що стосується ПЗФ з 2020 по 2023 роки

На графіку (рисунок 4.3) зображено динаміку кількості правопорушень за різними статтями в період з 2020 по 2023 рік, що вказує на те, що:

- загальна кількість правопорушень (сірий колір) зменшується щороку, зокрема значне зниження відбулося з 2021 до 2022 року;
- стаття 88-1 (синій колір) залишається основною статтею для правопорушень, але також демонструє тенденцію до зниження;
- стаття 90 (помаранчевий колір) зустрічається рідко, але її кількість зменшилася з 13 випадків у 2020 році до всього 2 випадків у 2022-2023 роках;
- стаття 91-2 (зелений колір) за цей період взагалі не була застосована.

Загалом, видно, що загальна кількість порушень суттєво зменшується, завдяки посиленню контролю чи профілактичних заходів.

Загальний аналіз даних щодо правопорушень у сфері охорони водних біоресурсів та боротьби з браконьєрством загалом та власне у межах РЛП «Сеймський» вказує на кілька важливих тенденцій:

1. Зниження загальної кількості правопорушень: дані свідчать про поступове зменшення загальної кількості зафіксованих правопорушень у сфері вилову риби та порушень природоохоронного законодавства. Це може вказувати на посилення контролю та ефективність профілактичних заходів, спрямованих на запобігання порушенням, або на зниження кількості браконьєрських дій.

2. Фокус на правопорушеннях за статтею 88-1: Порушення, що підпадають під дію статті 88-1, складають найбільшу частку з усіх правопорушень. Незважаючи на загальне зниження порушень, стаття 88-1 залишається найбільш поширеною серед порушників, що може свідчити про поширеність саме цього виду правопорушень або ж про ефективність виявлення таких випадків.

3. Стабільність у незначній кількості правопорушень за статтею 90: Порушення, зафіксовані за статтею 90, залишаються стабільно рідкісними. Упродовж останніх двох років (2022-2023) їх кількість стабілізувалась на рівні

лише двох випадків на рік, що свідчить або про зменшення подібних правопорушень, або про їх складність у виявленні.

4. Відсутність порушень за статтею 91-2: Протягом досліджуваного періоду жодного разу не було зафіксовано правопорушень, що підпадають під дію статті 91-2. Це може свідчити як про відсутність діяльності, що підпадає під цю статтю, так і про можливі труднощі у виявленні таких правопорушень.

Загалом, спостерігається позитивна тенденція до зниження кількості правопорушень у сфері охорони водних біоресурсів, що може бути результатом покращення природоохоронного контролю та профілактичних заходів. Однак основна проблема залишається в порушеннях, пов'язаних із незаконним виловом риби, що потребує подальшого посилення контролю та роботи з профілактики.

4.4. Рекомендації щодо забезпечення охорони та здійснення екологічного контролю природних комплексів РЛП «Сеймський»

Для ефективного збереження біорізноманіття та забезпечення екологічної стійкості природних комплексів регіонального ландшафтного парку «Сеймський» необхідно впровадити низку заходів, спрямованих на посилення охорони території, профілактику порушень природоохоронного законодавства та підвищення екологічної свідомості населення. Розроблені рекомендації можуть сприяти посиленню екологічного контролю та охорони природних ресурсів парку.

1. Підвищення ефективності державного контролю та моніторингу:

- Розширення рейдових перевірок: на основі аналізу даних, збільшення кількості рейдових перевірок на території парку в критичні періоди, такі як нерест та міграція риб, є необхідним. Це дозволить більш оперативно виявляти порушення та запобігати браконьєрству.

- Інноваційні методи моніторингу: впровадження сучасних технологій, таких як дрони для спостереження за водними об'єктами та автоматизовані

системи збору даних, сприятиме кращому моніторингу ситуації на великих площах та у важкодоступних місцях.

- Систематичний збір даних про правопорушення: створення бази даних порушників та повторних правопорушень допоможе відстежувати ефективність заходів контролю, а також визначати території, де найчастіше фіксуються порушення.

2. Підсилення роботи з населенням та просвітницька діяльність:

- Проведення інформаційних кампаній: необхідно проводити регулярні кампанії, спрямовані на інформування населення про правила охорони водних ресурсів, значення біорізноманіття та загрози браконьєрства. Такі заходи допоможуть підвищити обізнаність місцевого населення та створити соціальний бар'єр проти порушень.

- Екологічна освіта в місцевих школах: запровадження екологічних курсів та лекцій для дітей і молоді сприятиме формуванню екологічної свідомості з раннього віку, що в довгостроковій перспективі допоможе знизити кількість порушень природоохоронного законодавства.

3. Підвищення відповідальності за порушення та вдосконалення законодавчої бази:

- Посилення санкцій за порушення: оскільки стаття 88-1 є однією з найбільш порушуваних, варто ініціювати збільшення штрафів і посилення відповідальності за незаконний вилов риби та інші порушення у сфері охорони водних ресурсів. Це знизить привабливість браконьєрства для порушників.

- Спрощення процесу притягнення до відповідальності: спрощення процедур фіксації та розгляду екологічних порушень може підвищити ефективність роботи з притягнення порушників до відповідальності.

4. Розвиток міжвідомчої співпраці:

- Взаємодія з правоохоронними органами: спільні рейди із залученням правоохоронних органів можуть підвищити ефективність виявлення правопорушень та дозволити оперативно затримувати порушників.

- Співпраця з місцевими органами самоврядування: сприяння екологічному контролю на місцевому рівні шляхом співпраці з громадами та надання їм підтримки в організації екологічного контролю, особливо на територіях, що межують із парком.

5. Залучення громадськості до екологічного моніторингу та контролю:

- Підтримка громадських інспекторів: залучення активістів та громадських організацій до моніторингу екологічної ситуації та фіксації правопорушень може допомогти знизити навантаження на державні органи.

- Організація навчальних заходів для громадських інспекторів: проведення тренінгів для волонтерів та місцевих активістів щодо правильного документування порушень і взаємодії з правоохоронними органами сприятиме ефективнішій діяльності громадських інспекторів.

6. Розробка плану швидкого реагування на екологічні інциденти:

- Створення кризового штабу: рекомендовано створити спеціалізовану групу швидкого реагування, яка буде здатна оперативно реагувати на забруднення, випадки масового мору риби або інші екологічні інциденти на території РЛП «Сеймський».

- Інструкції для громад та населення: розробка інструкцій для населення та місцевих органів влади щодо дій у випадку виявлення екологічних порушень або інцидентів. Це дозволить громадянам швидше повідомляти про такі випадки та допомагати в їх ліквідації.

7. Проведення регулярних наукових досліджень та оцінки стану природних комплексів:

- Моніторинг екосистем та оцінка біорізноманіття: рекомендується проводити регулярні дослідження, щоб оцінити стан популяцій водних біоресурсів, рівень забруднення вод та стан місцевої екосистеми. Це допоможе відстежувати зміни та своєчасно реагувати на загрози.

- Впровадження інтегрованих екологічних програм: спільна робота з науковими установами, яка спрямована на створення довгострокових програм

відновлення та збереження біорізноманіття, дозволить покращити екологічний стан парку та його околиць.

Ці заходи сприятимуть збереженню унікальних природних комплексів РЛП «Сеймський» та забезпеченню екологічної стійкості регіону. Їх впровадження допоможе мінімізувати негативний вплив антропогенних чинників на навколишнє середовище, а також підвищить ефективність природоохоронної роботи, спрямованої на збереження водних та інших природних ресурсів парку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІ

1. Система природно-заповідного фонду України є важливою складовою національної екологічної політики, яка спрямована на збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Впровадження науково обґрунтованих підходів до природокористування та створення національної екологічної мережі відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку природних територій.

2. Законодавчо-нормативна база управління природоохоронними територіями забезпечує правові основи для охорони територій природно-заповідного фонду, включаючи Регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Сеймський». Діюча система законів, постанов та нормативних актів, хоча і потребує певних удосконалень, вже зараз дозволяє ефективно здійснювати охорону та моніторинг екологічного стану особливо цінних природних об'єктів.

3. Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» має значну екологічну цінність завдяки своєму біологічному різноманіттю, багатій флорі та фауні. Розташування парку та його природні особливості роблять зазначений РЛП важливим осередком для збереження водних і наземних екосистем. Охорона цієї території є важливою не лише для регіону, але й для екологічної стабільності всієї України.

4. Загальний аналіз даних щодо правопорушень у сфері охорони водних біоресурсів та боротьби з браконьєрством у межах РЛП «Сеймський» вказує на зниження загальної кількості правопорушень, при цьому найбільшу частку з них складають порушення, що підпадають під дію статті 88-1 «Адміністративного кодексу України» (порушення правил придбання, збуту чи утримання об'єктів тваринного або рослинного світу).

4. Незважаючи на позитивні тенденції, проблема браконьєрства та адміністративних правопорушень у РЛП «Сеймський» залишається актуальною. Аналіз динаміки адміністративних правопорушень у сфері незаконного вилову риби показує необхідність продовження та посилення заходів екологічного контролю та відповідальності.

5. Необхідно активізувати інформаційно-роз'яснювальну роботу серед місцевого населення та збільшити частоту перевірок із дотримання природоохоронного законодавства. Прагне подальшого вдосконалення система організаційно-управлінських заходів, зокрема, щодо оперативного виявлення та фіксації порушень, налагодження більш тісної співпраці з правоохоронними органами. Це дозволить ефективніше боротися з порушеннями екологічного законодавства на території парку.

6. У кваліфікаційній роботі за результатами проведеного аналізу представлені рекомендації щодо забезпечення охорони та здійснення екоконтролю, спрямовані на підвищення ефективності функціонування РЛП «Сеймський» як установи природно-заповідного фонду.

ПРОПОЗИЦІЇ

Рекомендуємо в РЛП «Сеймський» запровадити сучасні технології моніторингу за станом довкілля та виявлення правопорушень у природоохоронній сфері, а також здійснити посилення кадрового потенціалу установи та збільшення фінансування на заходи з охорони природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16 черв. 1992 р. № 2456-ХІІ. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
2. Природно-заповідний фонд України. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://wownature.in.ua/oberihaymo/pryrodno-zapovidnyy-fond/>
3. Закон України «Про екологічну мережу України» [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>
4. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі, Берн, 29 вересня 1979. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text
5. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи : навч. посіб. для студентів спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища». Рівне: Вид-во РДТУ, 2000. 234 с.
6. Заповідна справа : навч. посіб. / Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В.Д. СОЛОДКИЙ, Ю.Г. МАСІКЕВИЧ [та ін.]. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 240 с.
7. Заповідна справа в Україні : навч. посіб. За заг. ред. М.Д. ГРОДЗИНСЬКОГО, М.П. СТЕЦЕНКА. К. : Географіка, 2003. 306 с.
8. Ковальчук А.А. Заповідна справа : наук.-довід. вид. Ужгород : «Ліра», 2002. 312 с.
9. Петрина Н.В. Заповідна справа : конспект лекцій у схемах і таблицях. К. : Центр ІТ, 2007. 116 с.
10. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. К. : Арістей, 2007. 480 с.
11. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення. Гол. ред. К.М. Ситник. К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. 332 с.
12. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика. Чернівці: Рута, 2007. 100 с.

13. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика. Чернівці: ЧНУ, 2008. 232 с.
14. Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа. Чернівці: Зелена Буковина, 2001. 208 с.
15. Фурдичко О.І. Заповідна справа в Україні : підручник / О.І. Фурдичко, В.К. Сівак, В.Д. Солодкій. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 336 с.
16. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем (концептуальні підходи, практична реалізація) : монографія / Л.П. Царик. – Тернопіль: «Підручники і посібники», 2009. – 320 с
17. Ковтун О.М. Законодавство України про охорону природно-заповідного фонду: становлення, сучасний стан, проблеми реформування. Адвокат. – 2008. – № 2. – С. 21-24
18. Правове регулювання заповідної справи в Україні : спец. зібрання законодав. док.) ; упоряд.: Ю.Г. Масікевич, Я.І. Мовчан, П.М. Цицима. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. 816 с.
19. Характеристика організаційної системи державного управління збереженням природного капіталу України. А.М. Валюх. Державне управління: удосконалення та розвиток № 4, 2017
20. «Europe 2020" - the strategy for the socio-economic development of the European Union for the period up to 2020, 2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eurobulletin/eurobulletin_04_2010_uk.pdf.
21. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16 червня 1992 р. / Відомості Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 502, у редакції від 08.08.2021
22. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991) [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

23. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
24. Екологічне право України. Навчальний посібник. За ред. Каракаша І.І. Одеса, 2012. 624 с.
25. Меліна Ф., Лаверті Е., Стерлінг Дж. Огляд загроз для біорізноманіття. Науковий огляд. Центр з біорізноманіття та охорони природи. Американський музей історії природознавства, 2011. 22 с.
26. Ковтун О.М. Правові аспекти охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2008. 16 с
27. Державна геологічна карта України (Масштаб 1:200 000)]. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://geoinf.kiev.ua/wp/w/Viewer.php>
28. Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник. Київ: Українська Картографічна Група; 2016. 94 с
29. Сеймський регіональний ландшафтний парк. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.turystam.in.ua/2011-11-18-08-15-45/187/4011?lang=en>
30. Сеймський регіональний ландшафтний парк. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://discover.ua/locations/regionalnij-landsaftnij-park-sejmskij>
31. Афанасьєв Д. Я. Заплавні луки нижньої течії Сейму. Український ботанічний журнал. 1975. 32, № 3. С. 301–306.
32. Балашов Л. С. Даниленко М. А., Сипайлова Л. М.. Кормовиробництво. Луки Чернігівщини. Чернігів : Чернігівські обереги, 2006. 280 с.
33. Геоботанічне районування Української РСР [Т. Л. Андрієнко, Г. І. Білик, Є. М. Брадїс та ін.]. Київ :Наук. думка, 1977. 302 с.
34. Заповідні скарби Сумщини Під заг. ред. Т. Л. Андрієнко. Суми : Джерело, 2001. 208 с.
35. Козир М. С. Стан вивчення заплавних лук р. Сейм. Актуальні проблеми дослідження та збереження фіторізноманіття : матеріали конф. молодих учених-ботаніків, 6–9 верес. 2005 р. Київ, 2005. С. 90–91.

36. Козир М.С. Геоботанічна характеристика заплавних лук нижньої течії р. Сейм. Український ботанічний журнал. 2008, 65 (5). С. 656–665.
37. Куземко А. А. Синтаксономічні зміни лучної рослинності заплави річки Сейм на території України А. А. Куземко, М. С. Козир. Український ботанічний журнал. 2011. 68 (2). С. 216–226.
38. Куземко А.А., Дідух Я.П., Онищенко В.А., Шеффер Я. Національний каталог біотопів України. К.: ФОП Клименко Ю.Я., 2018.
39. Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. Укр. географ. журнал. 2003. 1. 16 – 21.
40. Мулярчук С. О. Матеріали до характеристики лук заплави р. Сейм. Наукові записки Ніжинського педагогічного інституту. 1956. Вип. 7. С. 53–73
41. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Сумській області у 2020 році. Суми 2021. 189 с.
42. Природно-заповідний фонд Сумської області: Атлас-довідник / [уклад.: Р.В. Бойченко, В.В. Вертель, О.Ю. Карлюкова та ін.]. – 2-е вид., випр. та допов. – К.: ТОВ «Українська Картографічна Група», 2019. 96 с
43. РЛП «Сеймський». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://uncg.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/rlp-sejmskyj-96-dpi.pdf>
44. Звіт про природоохоронну діяльність комунального закладу Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» за 2021 рік. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pek.sm.gov.ua/images/docs/Seimsky/zvit-2021.pdf>
45. Положення Комунального закладу Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» (нова редакція), від 30.01.2018
46. Звіт про природоохоронну діяльність комунального закладу Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» за 2021 рік. 11 с.
47. Екологічний Паспорт Сумської області станом на 01.01.2021. Суми, 2022. 140 с.

48. Регіональний ландшафти парк «Сеймський». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pek.sm.gov.ua/index.php/ru/692-vidverto-pro-rlp-sejmskij>
49. Правила любительського рибальства затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 700 від 19 вересня 2022 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://sm.darg.gov.ua/_pravila_ljubiteljskogo_0_0_0_1829_1.html
50. Сумський рибоохоронний патруль. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://sm.darg.gov.ua/_provedeni_riboohoronni_zahodi_0_0_0_1533_1.html
51. Державна екологічна інспекція Сумської області. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://deisumy.gov.ua/?page_id=25
52. Екоінспектори «на гарячому» упіймали сіткаря, котрий орудував в РЛП «Сеймський». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://deisumy.gov.ua/?p=5185>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ, ПРИСВЯЧЕНОЇ МІЖНАРОДНОМУ ДНЮ СТУДЕНТА

(18-22 листопада 2024 р., м. Суми)

ЗБАЛАНСОВАНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В РЛП "СЕЙМСЬКИЙ"

Гончаренко А. П., студент 2м ФАГП, спец. 101 «Екологія»
Науковий керівник: проф. В. Г. Скляр
Сумський НАУ

Регіональний ландшафтний парк "Сеймський" (РЛП "Сеймський") розташований у Сумській області, Україна. Площа парку 98 857,9 га і відомий своїми різноманітними ландшафтами, включаючи ліси, луки та водно-болотні угіддя. Він є домом для широкого спектру видів рослин і тварин, деякі з яких перебувають під загрозою зникнення або під охороною. Унікальна екосистема парку та його значення для місцевих громад і туризму роблять управління ним критично важливим питанням. Це дослідження має на меті проаналізувати поточний стан парку, стратегії його управління та виклики, з якими стикаються у досягненні балансу між охороною природи та соціально-економічним розвитком.

Регіональний ландшафтний парк "Сейм": Екосистема та біорізноманіття

Різноманітні ландшафти парку підтримують багате розмаїття флори і фауни. У лісових масивах, які складають близько 60% території парку, переважають дуби, сосни та берези. Луки та водно-болотні угіддя парку є важливим середовищем існування для різних видів птахів, у тому числі водно-болотної славки, що перебуває під загрозою зникнення. Крім того, парк є домівкою для кількох рідкісних та охоронюваних видів рослин, таких як європейський болотний осот. Загалом високе біорізноманіття та унікальна екосистема РЛП "Сеймський" роблять його важливим об'єктом для охорони природи та екологічної освіти.

Стратегії управління парком зосереджені на підтримці балансу між охороною природи та сприянням сталому соціально-економічному розвитку регіону. Ключові аспекти цих стратегій включають:

1. Захист екосистем та біорізноманіття
2. Сталий туризм і рекреація
3. Конфлікти у сфері землекористування
4. Зміна клімату

Для захисту та збереження екосистем і біорізноманіття парку впроваджуються різні заходи, такі як контрольований випас худоби, лісовідновлення та створення заповідних зон для рідкісних і зникаючих видів. Також проводяться моніторингові та дослідницькі програми для відстеження екологічного стану парку та прийняття майбутніх управлінських рішень.

РЛП "Сеймський" сприяє розвитку екотуризму та рекреаційної діяльності, сумісної з природоохоронними цілями. Парк пропонує екскурсії, освітні програми та рекреаційні заходи з низьким впливом на довкілля, такі як піші прогулянки та спостереження за птахами. Розвиток інфраструктури сталого туризму, включаючи екологічно чисті засоби розміщення та візит-центри, є ще одним ключовим аспектом стратегії управління парком.

Незважаючи на зусилля парку, спрямовані на досягнення збалансованого природокористування, залишається кілька викликів:

Конфлікти між природоохоронними цілями та місцевими практиками землекористування, такими як сільське господарство та лісозаготівля, становлять значну проблему для управління парком. Впровадження ефективних стратегій комунікації та співпраці з місцевими громадами та зацікавленими сторонами може допомогти вирішити ці конфлікти та сприяти сталому землекористуванню.

Зміна клімату становить загрозу для екосистем та біорізноманіття парку, призводячи до змін у розподілі видів, втрати оселищ та підвищеної вразливості до шкідників і хвороб. Інтеграція заходів з адаптації та пом'якшення наслідків зміни клімату в стратегії управління парком має вирішальне значення для захисту його екологічної цілісності та стійкості.

Збалансоване природокористування в РЛП "Сеймський" має важливе значення для збереження його унікальної екосистеми та біорізноманіття, одночасно сприяючи сталому соціально-економічному розвитку. Вирішуючи наявні проблеми, впроваджуючи ефективні стратегії управління та сприяючи співпраці з місцевими громадами та зацікавленими сторонами, парк може продовжувати слугувати життєво важливим екологічним та культурним надбанням для Сумської області.

Баранік Д. А. ВПЛИВ МОРФОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ БУЛЬБ НА ВРОЖАЙНІСТЬ РІЗНИХ ГІБРИДІВ КАРТОПЛІ.....	37
Виганяйло Г. В., Касатська І. В. ВИЗНАЧЕННЯ ВМІСТУ ГМО У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ПРОДУКЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКСПРЕС ТЕСТУ.....	38
Галицький В. О. ЕКОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ УРОЖАЙНОСТІ СОЇ.....	39
Головок Д. М. ІСТОРІЯ ВИНОГРАДУ І ВИНОГРАДАРСТВА.....	40
Жалдак Д. С. ВИКОРИСТАННЯ ТРИХОГРАМИ У БОРотьБИ З <i>Ostrinia Nubilalis</i> Hbn. В ПОСІВАХ КУКУРУДЗИ.....	41
Мироненко В. О. МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ПИВА: ДОСВІД ПРАТ «ОХТИРСЬКИЙ ПИВОВАРНИЙ ЗАВОД».....	42
Молоданович Я. С. ВЕРМИКУЛЬТИВУВАННЯ, ЯК БІОРЕМЕДІАЦІЯ ҐРУНТІВ.....	43
Олійник О. М., Гришак К. О. ВПЛИВ РЕЖИМУ ОСВІТЛЕННЯ НА БУЛЬБОУТВОРЕННЯ ВИРОЩЕНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ З МІНІ БУЛЬБ.....	44
Сердюк О. В. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ ЗІ СПРАВЖНЬОГО НАСІННЯ.....	45
Тищенко Є. В., Галицький В. О. ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ СОЇ «АПОЛЛО» ТА «УЛЬТРА» В УМОВАХ БІЛОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	46
Христенко А. С. СТІЙКІСТЬ МЖВИДОВИХ ГІБРИДІВ КАРТОПЛІ ПРОТИ АЛЬТЕРНАРІОЗУТА ФІТОФТОРОЗУ.....	47
Швець Е. І., Шимченко О. П., Лях О. В. РЕАКЦІЯ НА РІЗНІ ТИПИ ТОРОСУМІШІ МЕРИСТЕМНИХ РОСЛИН КАРТОПЛІ (АБО МІНІ БУЛЬБ РІЗНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ) В УМОВАХ ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ.....	48
Шевіч А. С., Горпинченко О. РЕАКЦІЯ ДІЄТИЧНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ НА ЗАСТОСУВАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ.....	49
Швець Б. С. БІОЛОГІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....	50
Швець Е. І., Кругляк І. В. АДАПТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ РІЗНИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ ТА ЇХ РЕАКЦІЯ НА РЕЖИМ ЖИВЛЕННЯ.....	51
Яценко А. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ МІКРОКЛОНАЛЬНОГО РОЗМНОЖЕННЯ КАРТОПЛІ.....	52
Авраменко М. О. ОНТОГЕНЕТИЧНА СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦІЙ <i>SNENORODIUM ALBUM</i> L. В ПОСІВАХ ЗЕРНОВИХ.....	53
Армен С. Е. ОЦІНКА СТАНУ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ГЛУХІВСЬКОЇ ТГ МЕТОДОМ ЛІХЕНОІНДИКАЦІЇ.....	54
Артеменко Д. В. ОЦІНКИ СТАНУ ПОПУЛЯЦІЇ РІДКІСНОГО ВИДУ <i>PULSATILLA PATENS</i> (L.) MILL. НА ТЕРИТОРІЇ НП «ДЕСНЯНСЬКО-СТАРОГУТСЬКИЙ».....	55
Аршакян Р. А. ЕКОСИСТЕМНІ ПОСЛУГИ ЛАНДШАФТНИХ ЗАКАЗНИКІВ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ КРАСНОПІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ).....	56
Бердін І. В. ПАРАМЕТРИ ЛИСТКОВОЇ ПОВЕРХНІ ТА ФОТОСИНТЕТИЧНА АКТИВНІСТЬ ПОСІВІВ СОНЯШНИКА ЗА РІЗНОЇ ГУСТОТИ ПОСІВУ.....	57
Биваліна В. В. АНАЛІЗ СТАНУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ОХТИРСЬКОГО РАЙОНУ.....	58
Богова К. В. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ОХТИРСЬКОГО РАЙОНУ.....	59
Богуш А. М. ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ҐРУНТИ ПОЛІГОНІВ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ.....	60
Бондарев М. А. ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТА ПРИРОДНИХ ЗАПЛАВНИХ ЛУК Р. СУЛИ.....	61
Ващенко Є. О. ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД РОМЕНСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	62
Гончаренко А. П. ЗБАЛАНСОВАНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В РЛП "СЕЙМСЬКИЙ".....	63
Данченко О. Б. ВІТАЛІТЕТНИЙ АНАЛІЗ ПОПУЛЯЦІЙ РОСЛИН ЛУЧНИХ ФІТОЦЕНОЗІВ р. ПСЕЛ ЗА УМОВ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ.....	64
Заїка Д. С. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ МЕТОДАМИ БІОІНДИКАЦІЇ.....	65
Клименко І. М. СТІЙКІСТЬ ПОПУЛЯЦІЇ РІДКІСНОГО ВИДУ <i>DASYLORHIZA INCARNATA</i> В АНТРОПОГЕННОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	66
Ковальова М. А. ФІТОСОЗОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА «ВОРОЖБЯНСЬКИЙ».....	67
Коротенко Д. О. СМІТТЄЗВАЛИЩА ЯК ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ.....	68
Кочкало В. О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИРОВИННОГО ПОТЕНЦІАЛУ <i>SOLIDAGO CANADENSIS</i> L. У КОНТЕКСТІ РЕГУЛЯЦІЇ ЧИСЕЛЬНОСТІ ЙОГО ПОПУЛЯЦІЙ НА ТЕРИТОРІЇ ШОСТКИНСЬКОЇ ОТГ.....	69
Лейко С. А. ПОПУЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ЛІКАРСЬКИХ ВИДІВ РОСЛИН ЗАПЛАВИ Р. ПСЕЛ У МЕЖАХ М. СУМИ.....	70
Лещенко Д. О. ХАРАКТЕРИСТИКА <i>SOLIDAGO CANADENSIS</i> L. ТА ЙОГО ОНТОГЕНЕТИЧНА СТРУКТУРА В МЕЖАХ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «МИХАЙЛІВСЬКА ЦІЛИНА».....	71

ДОДАТОК Б

СУМСЬКА ОБЛАСНА РАДА
СЬОМЕ СКЛИКАННЯ
сьома сесія
РІШЕННЯ

Суми

07.10.2016

Про утворення комунального
закладу Сумської обласної ради
«Регіональний ландшафтний парк
«Сеймський»

З метою створення природоохоронного рекреаційного об'єкта регіонального значення, забезпечення умов для організованого відпочинку населення, збереження природних комплексів та об'єктів у природному стані, враховуючи клопотання Сумської обласної державної адміністрації від 29.06.2016 №01-19/4384, відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України», розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 14 грудня 1995 року «Про розширення мережі природно-заповідного фонду», керуючись пунктом 20 частини 1 статті 43, статтею 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», обласна рада

ВИРІШИЛА:

1. Утворити комунальний заклад Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський».
2. Управлінню майном обласної ради розробити та затвердити Положення про комунальний заклад Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський» відповідно до законодавства України.
3. Сумській обласній державній адміністрації:
 - вжити заходів щодо забезпечення розробки проекту організації території регіонального ландшафтного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.
 - вжити організаційних заходів щодо фінансового, матеріально-технічного та методичного забезпечення комунального закладу Сумської обласної ради «Регіональний ландшафтний парк «Сеймський».
4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію Сумської обласної ради з питань земельних та водних ресурсів, використання надр, екології, довкілля та лісового господарства.

Голова

С.П.Салатенко

ДОДАТОК В

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник начальника управління
млінової Сумської обласної ради
В. Сабренко
"30" 2018 р.

ПОЛОЖЕННЯ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ "РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК "СЕЙМСЬКИЙ""

(нова редакція)

ПОГОДЖЕНО
Директор Департаменту екології та
охорони природних ресурсів
Сумської обласної державної
адміністрації

В. Кривозуб
"30" 2017 р.

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ "РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК "СЕЙМСЬКИЙ"" (далі – Заклад) є природоохоронним, науково-дослідним та рекреаційним комунальним закладом регіонального значення, заснованим на майні спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Сумської області, управління яким здійснює Сумська обласна рада (далі – Власник, Орган управління), через уповноважений нею орган – управління майном Сумської обласної ради (далі – Уповноважений орган) та знаходиться у функціональному підпорядкуванні Департаменту екології та охорони природних ресурсів Сумської обласної державної адміністрації (далі – Орган функціонального підпорядкування).

Заклад створений для управління територією об'єкта природно-заповідного фонду – регіонального ландшафтного парку "Сеймський", оголошеного розпорядженням голови Сумської обласної державної адміністрації від 14.12.1995 № 237 "Про розширення мережі природно-заповідного фонду" на площі 98857,9 гектарів із земель державної і комунальної власності Буринського, Конотопського, Кролевецького, Путивльського районів Сумської області без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у власників або користувачів.

1.2. Заклад є юридичною особою з дня його державної реєстрації, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, гербову печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, інші реквізити.

1.3. Заклад є юридичною особою публічного права.

1.4. Заклад у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, рішеннями Сумської обласної ради, іншими юрисдикційно-правовими актами, цим Положенням.

1.5. Повне найменування Закладу: КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ "РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК "СЕЙМСЬКИЙ"".

Скорочене найменування Закладу: КЗ СОР "РЛП "Сеймський".

1.6. Місцезнаходження Закладу: 41500, Сумська область, м. Путивль, проспект св. Іоанна Путивльського, буд. 18.

РОЗДІЛ II

МЕТА СТВОРЕННЯ І ЗАВДАННЯ ЗАКЛАДУ

2.1. Заклад створений з метою управління територією об'єкта природно-заповідного фонду - регіонального ландшафтного парку "Сеймський", забезпечення дотримання режиму території, визначеного Положенням про зазначену природно-заповідну територію, збереження, раціональне використання та відтворення природних комплексів заплави р. Сейм, що мають важливе природоохоронне, наукове, освітнє, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення.

2.2. Основними завданнями Закладу є:

- збереження та відтворення цінних природних та історико-культурних комплексів та природних об'єктів;
- створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з дотриманням режиму охорони заповідних комплексів та об'єктів;
- організація та здійснення науково-дослідних робіт;
- проведення екологічної освіти - виховної роботи тощо.

2.3. Заклад має право самостійно планувати і проводити свою функціональну, господарську та іншу діяльність, а також визначати заходи соціального розвитку трудового колективу на основі і відповідно до законодавства України та цього Положення.

2.4. Заклад має право у порядку, встановленому законодавством України, укладати угоди, набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді.

2.5. Діяльність, здійснення якої не допускається без спеціального дозволу, Заклад здійснює тільки після одержання такого дозволу згідно з указаними в ньому особливими умовами і правилами здійснення цього виду діяльності.

2.6. Заклад несе відповідальність за своїми зобов'язаннями у межах належного йому майна, згідно з законодавством України. Заклад не несе відповідальності за зобов'язаннями Власника, Уповноваженого органу, Органу функціонального підпорядкування, а останні не несуть відповідальності за зобов'язаннями Закладу.

2.7. Відносини Закладу з іншими підприємствами, організаціями, фізичними особами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів.

2.8. Заклад є вільним у виборі предмета договору, визначенні зобов'язань, інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України та цьому Положенню.

2.9. Заклад має право надавати платні послуги згідно із законодавством України.

РОЗДІЛ III

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗАКЛАДУ

3.1. Безпосереднє керівництво Законом здійснює його директор, який призначається на посаду та звільняється з посади у порядку, встановленому Власником, відповідно до законодавства України.

3.2. На посаду директора Закладу призначається особа, яка є громадянином України, володіє державною мовою, має повну вищу освіту другого рівня за ступенем магістра за відповідною галуззю знань, пов'язаною із напрямками діяльності Закладу, або вищу освіту другого рівня за ступенем магістра та післядипломну освіту за галуззю знань «Управління та адміністрування» або «Право», стаж роботи на керівних посадах нижчого рівня - не менше ніж 5 років.

3.3. Директор Закладу:

- здійснює загальне керівництво діяльністю Закладу, організовує його роботу;
- забезпечує раціональний добір і розстановку кадрів, створення належних умов для підвищення фахового рівня працівників;
- забезпечує здоровий морально-психологічний клімат у колективі, високу продуктивну дисципліну;
- вживає заходів щодо використання більш досконалих та ефективних методів у роботі;
- діє без доручення від імені Закладу, представляє його інтереси в органах державної влади і органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах з юридичними особами та фізичними особами;
- розпоряджається майном і коштами Закладу у порядку, встановленому Власником, відповідно до законодавства України;
- видає доручення, укладає від імені Закладу договори;
- відкриває рахунки в органах Державної казначейської служби України;
- від імені Власника укладає з трудовим колективом колективний договір;
- розробляє та подає на затвердження Органу функціонального підпорядкування кошторис, організаційну структуру, чисельність працівників і штатний розпис Закладу у межах затверджених видатків на оплату праці відповідно до встановлених нормативів;
- приймає та звільняє працівників Закладу відповідно до законодавства України;
- за погодженням з Органом функціонального підпорядкування призначає на посаду та звільняє з посади заступників директора та головного бухгалтера Закладу;
- застосовує до працівників Закладу заохочення та дисциплінарні стягнення відповідно законодавства України;
- визначає повноваження структурних підрозділів Закладу та затверджує положення про структурні підрозділи Закладу;
- у межах своїх повноважень видає накази і дає вказівки, що є обов'язкові до виконання усіма працівниками Закладу, організовує і контролює їх виконання;
- визначає повноваження структурних підрозділів Закладу та затверджує положення про структурні підрозділи Закладу;
- затверджує посадові інструкції працівників Закладу, контролює їх виконання;
- встановлює у межах фонду оплати праці надбавки і розглядає питання щодо надання доплат, премій і матеріальної допомоги працівникам Закладу;
- забезпечує дотримання вимог та поліпшення охорони здоров'я, праці і фінансово-господарської діяльності, санітарно-гігієнічних, протипожежних норм і норм техніки безпеки та несе за це відповідальність;
- організовує бухгалтерський облік та забезпечує фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну;

- створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів;

- відповідає за стан і збереження будівель та іншого майна, закріпленого за Закладом на праві оперативного управління;

- покладає виконання обов'язків директора Закладу на свого заступника (іншого працівника Закладу) у разі своєї відсутності (відпустки, відрядження);

- виконує інші функції у відповідності до законодавства України та цього Положення;

- несе персональну відповідальність за діяльність Закладу.

3.4. Директор Закладу є підзвітним та підконтрольним Власнику, Уповноваженому органу та Органу функціонального підпорядкування.

3.5. У окремих випадках, у разі необхідності, у порядку, встановленому Власником, відповідно до законодавства України визначається особа, яка виконує обов'язки директора Закладу.

3.6. Особа, яка виконує обов'язки директора Закладу, визначена у випадках та порядку, встановлених Власником та цим Положенням, у повному обсязі виконує функціональні обов'язки, користується повноваженнями та правами директора Закладу, несе персональну відповідальність за неналежне виконання покладених на неї обов'язків, відповідно до цього Положення та законодавства України.

3.7. До виняткової компетенції Власника Закладу належить прийняття рішення про створення, реорганізацію та ліквідацію Закладу.

3.8. Затвердження Положення Закладу, внесення до нього змін та доповнень здійснюється у порядку, визначеному Власником.

РОЗДІЛ IV

МАЙНО ТА КОШТИ ЗАКЛАДУ

4.1. Майно Закладу становлять основні фонди та оборотні засоби, кошти, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі Закладу.

4.2. Майно Закладу є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст Сумської області та закріплюється за ним на праві оперативного управління з укладенням відповідного договору, в якому визначаються права та обов'язки сторін щодо господарського використання майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Сумської області, у порядку, визначеному законодавством України та Власником.

4.3. Джерелами утворення майна Закладу є:

- грошові та матеріальні внески Власника;

- капітальні вкладення і дотації з бюджетів;

- безоплатні та благодійні внески, безповоротна фінансова допомога, гуманітарна допомога, пожертвування юридичних осіб та фізичних осіб, гранти юридичних осіб, у тому числі іноземних;

- доходи, одержані від надання платних послуг;
- інші джерела, не заборонені законом.

4.4. Заклад здійснює відповідно до мети своєї діяльності володіння, користування природними ресурсами у порядку, встановленому законодавством України.

4.5. Заклад володіє, користується і розпоряджається майном, закріпленим за ним Власником для здійснення визначеної цим Положенням діяльності, у межах, встановлених законодавством України, а також Власником.

4.6. Власник здійснює контроль за використанням і збереженням переданого в оперативне управління майна безпосередньо або через уповноважений ним орган і має право витягати у Закладу надлишкове майно, а також майно, що не використовується, та майно, що використовується ним не за призначенням або неефективно.

РОЗДІЛ V

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ

5.1. Заклад є бюджетною неприбутковою організацією та утримується за рахунок коштів обласного бюджету.

5.2. Основним плановим фінансовим документом Закладу, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання Законом, як бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних асигнувань, є лімітна довідка разом з кошторисом Закладу. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторису Закладу, визначений законодавством України.

5.3. Заклад, за підсумками року, надає фінансову звітність до Уповноваженого органу. Разом із звітністю надається інформація про виконання кошторису, про надходження коштів з додаткових джерел фінансування, про їх розподіл та довідку про рух майна. На вимогу Уповноваженого органу може надаватися також інша інформація про фінансово-господарську діяльність Закладу.

Заклад щоквартально надає Уповноваженому органу інформацію про обсяги надходжень коштів до спеціальних фондів їх кошторисів та здійснення відповідних видатків з цього фонду.

5.4. Збитки, завдані Закладу внаслідок виконання рішень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підлягають відшкодуванню зазначеними органами добровільно або за рішенням суду.

5.5. Збитки, завдані Закладу в результаті порушення його майнових прав громадянами, юридичними особами, відшкодовуються добровільно або за рішенням суду.

5.6. Заклад використовує отримані доходи (прибутки) виключно для фінансування видатків на своє утримання, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених цим Положенням, згідно з кошторисом.

5.7. Закладу заборонено здійснювати розподіл отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб.

5.8. Перевірка діяльності Закладу здійснюється згідно із законодавством України.

РОЗДІЛ VI ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ЗАКЛАДУ

6.1. Заклад здійснює ведення бухгалтерського, податкового, аналітичного та оперативного обліку результатів своєї господарської діяльності та забезпечує подання звітності до відповідних державних органів згідно з законодавством України.

6.2. Директор Закладу або особа, яка виконує його обов'язки, несе персональну відповідальність за дотримання порядку ведення і достовірність обліку бухгалтерської, податкової, фінансової і статистичної звітності.

Головний бухгалтер Закладу забезпечує дотримання у Закладі встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності, організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

6.3. Звітні періоди для складання фінансової звітності визначаються законодавством України.

РОЗДІЛ VII ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ ЗАКЛАДУ

7.1. Трудовий колектив Закладу становлять усі громадяни, які своєю працею беруть участь у його діяльності на основі трудового договору або інших форм, що регулюють трудові відносини працівника із Законом. Повноваження трудового колективу щодо його участі в управлінні Законом встановлюються цим Положенням, колективним договором відповідно до законодавства України.

7.2. У Закладі між Власником або уповноваженим ним органом (особою) і трудовим колективом або уповноваженим ним органом (особою) укладається колективний договір, яким регулюються виробничі, трудові та соціальні відносини трудового колективу з адміністрацією Закладу. Вимоги до змісту і порядок укладення колективного договору визначаються законодавством про колективні договори.

7.3. Рішення з соціально-економічних питань, що стосуються діяльності Закладу, виробляються і приймаються його органами управління за участі трудового колективу і уповноважених ним органів.

РОЗДІЛ VIII

ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО ПОЛОЖЕННЯ ЗАКЛАДУ

8.1. Зміни та доповнення до Положення Закладу погоджуються Органом функціонального підпорядкування, затверджуються Уповноваженим органом та реєструються у порядку, визначеному законодавством України.

РОЗДІЛ IX

ЛІКВІДАЦІЯ ТА РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКЛАДУ

9.1. Припинення діяльності Закладу здійснюється шляхом його реорганізації або ліквідації.

9.2. Реорганізація Закладу здійснюється за рішенням Власника. У разі реорганізації закладу його майно, права та обов'язки переходять до правонаступників, визначених Власником.

9.3. Заклад ліквідується:

- за рішенням Власника;

- на підставі рішення суду у порядку, встановленому законодавством України;

- в інших випадках, передбачених законодавством України.

9.4. Ліквідація Закладу здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється органом, що прийняв рішення про ліквідацію, та здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України.

9.5. Ліквідаційна комісія несе відповідальність за шкоду, заподіяну нею Закладу та третім особам, відповідно до законодавства України.

9.6. Припинення Закладу вважається завершеним, а Заклад таким, що припинився, з дня внесення запису про припинення Закладу до Єдиного державного реєстру.

9.7. У разі припинення Закладу працівникам, які звільняються, гарантується додержання їх прав та інтересів відповідно до трудового законодавства України.

9.8. У разі припинення Закладу (у результаті його ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення) здійснюється передача активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу обласного бюджету.

РОЗДІЛ X

СТРУКТУРА ТЕРИТОРІЙ ТА ВИМОГИ ЩОДО ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ ТА ОБ'ЄКТІВ

10.1. Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених цим Законом та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися:

у природоохоронних цілях;

у науково-дослідних цілях;

в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;

в освітньо-виховних цілях;

для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Встановлені частиною першою цієї статті основні види використання, а також заготівля деревини, лікарських та інших цінних рослин, їх плодів, сіна, випасання худоби, мисливство, рибальство та інші види використання можуть здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

10.2. Структура визначається проектом організації території регіонального ландшафтного парку «Сеймський», охорони відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів, який розробляється робочою групою науковців за відповідним спрямуванням.

10.3. На території регіональних ландшафтних парків з урахуванням природоохоронної, оздоровчої, наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей природних комплексів та об'єктів, їх особливостей проводиться зонування з урахуванням вимог, встановлених для територій національних природних парків.

Проект організації території регіонального ландшафтного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів і порядок його реалізації затверджуються державним органом, який прийняв рішення про організацію парку.

Зонування території Парку проводиться на основі вивчення структури взаємозв'язків природних компонентів північного лісостепу з урахуванням наукових вимог та підходів щодо охорони найбільш цінних природних комплексів і територій. Організацій найбільш цікавих і доцільних маршрутів, а також з урахуванням ступеня стійкості природних комплексів до рекреаційних навантажень, їх ємності, значної кількості землекористувачів та землевласників і ведення традиційних напрямків природокористування на цій території. Відповідно до функціонального зонування на території Парку виділено три зони – заповідна зона, зона регульованої рекреації та господарська зона.

10.3.1. Заповідна зона – призначена для охорони та відновлення найбільш цінних природних комплексів, режим якої визначається відповідно до вимог, встановлених для природних заповідників.

10.3.2. Зона регульованої рекреації – в її межах проводяться короткостроковий відпочинок та оздоровлення населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць; у цій зоні дозволяється влаштування та відповідне обладнання туристських маршрутів і екологічних стежок; тут забороняються рубки лісу головного користування, промислове рибальство, мисливство, інша діяльність, яка може негативно вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони.

10.3.3. Господарська зона – у її межах проводиться господарська діяльність, знаходяться населені пункти, об'єкти комунального призначення парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, включені до складу парку, на яких господарська та інша діяльність здійснюється з дотриманням загальноєкологічних вимог та обмежень, передбачених

Земельним, Водним, Лісовим кодексами України та іншими нормативно-правовими актами.

10.4. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначається відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» з урахуванням їх класифікації та цільового призначення.

З метою визначення та обґрунтування заходів щодо провадження відповідно до законодавства та вимог міжнародних договорів природоохоронної, науково-дослідної, рекреаційної, господарської діяльності, охорони, відтворення та використання природних комплексів та об'єктів, які передбачається здійснити протягом п'яти років, а також стратегії розвитку об'єкта природно-заповідного фонду на десять років розробляється проект організації території об'єкта природно-заповідного фонду.

10.5. Забезпечення режиму охорони території Закладу здійснюється згідно чинного природоохоронного законодавства України, а саме Закону України «Про природно – заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. та постанови Кабінету Міністрів України від 14.07.2000 р. № 1127 «Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України».

РОЗДІЛ XI НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЗАКЛАДУ

11.1. Науково-дослідна робота на території Закладу проводиться з метою вивчення природних процесів, забезпечення постійного спостереження за змінами екосистем, екологічного прогнозування, розробки наукових основ охорони, відтворення і використання природних ресурсів та особливо цінних об'єктів Закладу, відповідно до законодавства України.

11.2. Основні теми науково-дослідних робіт визначаються і затверджуються Науково-технічною радою й дирекцією Закладу у наукових програмах і планах науково-дослідних робіт, та погоджуються з органом функціонального підпорядкування - Департаментом екології та охорони природних ресурсів Сумської обласної державної адміністрації у встановленому порядку.

11.3. Наукові дослідження здійснюються за такими напрямками:

- інвентаризація флори, фауни, а також усіх природних комплексів і окремих природних об'єктів на території Закладу;
- вивчення міжсистемних зв'язків, структури і закономірностей функціонування природних комплексів, діяльність окремих видів і груп організмів, впливу на них чинників навколишнього природного середовища;
- комплексні наукові дослідження з питань збереження унікальної та типової флори і фауни на території парку;
- оцінка ландшафтного та біологічного різноманіття існуючих заповідних територій, розроблення проектів створення нових заповідних об'єктів;
- оцінка стану популяцій рідкісних видів рослин і тварин;
- пропаганда природоохоронних знань.

11.4. Наукові дослідження на території Закладу можуть здійснюватися іншими науково-дослідними установами та організаціями на основі єдиних програм і планів науково-дослідних робіт чи спеціальних угод між цими установами та організаціями і Закладом.

11.5. З метою організації проведення науково-дослідної роботи та її виконання, а також координації наукових досліджень з іншими зацікавленими установами та організаціями в штатному розпису Закладу передбачається посада науковця. За необхідності можливе створення окремого наукового підрозділу.

11.6. Заклад має право:

- брати участь в екологічних, регіональних, галузевих, державних, загальнодержавних, міжнародних програмах у галузі охорони природи, збереження біорізноманіття та ведення екологічного моніторингу;
- брати участь у розробці наукових і науково-технічних програм у галузі охорони природи, збереження біорізноманіття та обміні науковою інформацією;
- брати участь у конференціях, симпозіумах, наукових колоквиумах, тощо з питань охорони, відтворення і використання природних ресурсів та інших напрямів, віднесених до компетенції Закладу;
- здійснювати наукові та науково-дослідні роботи на замовлення та у відповідності до договорів з іншими зацікавленими організаціями та установами з природоохоронних та інших компетентних питань;
- формувати наукові колекції об'єктів рослинного та тваринного світу, обмінюватися експонатами у встановленому порядку тощо.

РОЗДІЛ XII ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТНЬО-ВИХОВНА РОБОТА ЗАКЛАДУ

12.1. Екологічна освітньо-виховна робота Закладу здійснюється відповідно до законодавства України.

12.2. Заклад забезпечує організацію екологічної освітньо-виховної роботи, цілеспрямованого впливу на світогляд, поведінку і діяльність населення з метою формування екологічної свідомості та залучення його до збереження природної спадщини.

12.3. Основні завдання екологічної освітньо-виховної роботи Закладу визначаються з урахуванням програм і планів, які затверджуються Закладом.

12.4. Заклад сприяє розвитку природоохоронного та екологічного руху, екологічного виховання шкільної та студентської молоді, поширює нові методики екологічного виховання, розробляє рекомендації з формування екологічної етики й естетики тощо.

12.5. Екологічна освітньо-виховна робота здійснюється шляхом:

- популяризації екологічних знань;
- впровадження нових форм і методів екологічної освіти та виховання;
- прогнозування віддалених наслідків втручання людини в природу;
- організації проведення екологічних акцій, конкурсів, семінарів тощо;

- формування фото-, слайдо-, кіно-, відеотек тощо;
 - здійснення іншої діяльності, що не заборонена законодавством України.
- 12.6. Підвищення рівня екологічної культури, екологічної інформованості населення та осіб, які відпочивають в оздоровчих закладах, здійснюється Закладом через засоби масової інформації, шляхом випуску друкованої поліграфічної продукції тощо.

РОЗДІЛ XIII

РЕКРЕАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ

13.1. Рекреаційна діяльність на території Закладу здійснюється відповідно до законодавства України.

13.2. Основними напрямками провадження рекреаційної діяльності на території Закладу є:

- створення умов для організованого та ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з дотриманням режиму охорони природних комплексів та об'єктів;
- забезпечення попиту рекреантів на загальнооздоровчий, культурно-пізнавальний відпочинок, туризм, любительське та спортивне рибальство, відповідно до режиму території Закладу тощо;
- обґрунтування і встановлення допустимого рівня антропогенного навантаження, у тому числі, зумовленого провадженням рекреаційної діяльності, на територію, природні комплекси та об'єкти Закладу;
- організація рекламно-видавничої та інформаційної діяльності, екологічної просвіти серед відпочиваючих, туристів у межах території Закладу;
- сприяння формуванню у рекреантів та місцевих жителів екологічної культури, бережливого та гуманного ставлення до національного природного надбання.

13.3. Рекреаційна діяльність здійснюється Закладом, із забезпеченням:

- створення і функціонування рекреаційної інфраструктури на визначених згідно із законодавством територіях та об'єктах природно – заповідного фонду України;
- організації та інфраструктурного облаштування туристичних та екскурсійних маршрутів, еколого-освітніх стежок;
- координації діяльності Закладом суб'єктів рекреаційної діяльності незалежно від форми власності та підпорядкування з огляду на використання природних та історико-культурних ресурсів у межах території Закладу;
- участі у вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференціях, з'їздах, семінарах, присвячених питанням розвитку рекреації;
- вивчення, узагальнення та впровадження вітчизняного і зарубіжного досвіду щодо організації рекреаційної діяльності на природно-заповідних територіях та об'єктах.

Заклад виконує роботи з оцінки рекреаційних ресурсів (природні, історико-культурні, етнографічні тощо) та надає платні послуги, проводить

дослідження, пов'язані із забезпеченням провадження рекреаційної діяльності відповідно до законодавства України.

РОЗДІЛ XIV МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ

14.1. Заклад може брати в установленому порядку участь у міжнародному співробітництві в галузі охорони і збереження природного різноманіття ландшафтів, генофонду рослинного і тваринного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення проведення фонових моніторингу навколишнього природного середовища, в тому числі у:

- розробці та реалізації міжнародних наукових, науково-технічних та інших програм і проєктів;
- забезпеченні обміну науковою інформацією, організації спільної підготовки науковців і фахівців;
- екологічній освітньо-виховній та видавничій діяльності;
- здійсненні іншої діяльності, відповідно до законодавства України.

14.2. Заклад може входити до міжнародних природоохоронних асоціацій, об'єднань, організацій тощо.

ДОДАТОК Г

Самооцінювання кваліфікаційної роботи здобувачем

Критерій	Рівень			Коментар
Огляд літератури побудовано навколо основної проблеми, використано найактуальніші сучасні дослідження за темою, чітко відображено зв'язок між завданнями, поставленими в роботі, та попередніми дослідженнями			+	
			+	
			+	
Надана конкретна та точна інформація про методи та дані (кількість, температура, тривалість, послідовність, умови, розташування, розміри тощо), методи пов'язані з іншими дослідженнями.		+		
		+		
Наведено конкретні результати з поясненнями та аналізом, порівняння з результатами інших досліджень, показано чіткий зв'язок проблеми з отриманими результатами			+	
			+	
			+	
Надано пропозиції щодо удосконалення, що підкріплено відповідними обґрунтуваннями (прогноз, модель тощо)		+		
		+		
Висновки містять зв'язок з найважливішими аспектами попередніх розділів, підсумок ключових результатів, продемонстровано зв'язок між цією роботою та наявними дослідженнями зосереджена увага на суттєвих результатах, зазначено їх можливе застосування; подано обмеження, на які слід спрямувати майбутні дослідження.			+	
			+	
			+	
Перелік посилань є повним та достатнім для вирішення завдань дослідження			+	
			+	
			+	
Робота оформлена повністю відповідно до вимог			+	
			+	
			+	
Робота не містить друкарських та граматичних помилок		+		
		+		

Підтверджую, що робота виконана мною самостійно, не містить академічного плагіату. Зокрема, у моїй роботі немає запозичення текстів, ідей чи розробок, результатів досліджень інших авторів без посилань на них, у тому числі буквального перекладу з іноземних мов чи перефразування, що видаються за свій текст, вирваних із контексту тверджень, цитат без лапок, фабрикації (вигаданих) даних чи фальсифікації (вигаданих і модифікованих на догоду бажаному висновку) результатів досліджень.

_____ А.П. Гончаренко

ДОДАТОК Д

Декларація академічної доброчесності

Я, Гончаренко Артем Павлович, здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» денної форми навчання Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я проінформований, що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи, повинен буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету. Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

5.09.2023 р.

_____ А.П. Гончаренко